
'Social and legal action to combat honor related abuse' project has been implemented with financial support submitted by Iceland, Liechtenstein and Norway under EEA Financial Mechanism.
www.activecitizensfund.bg

Iceland
Liechtenstein
Norway **Active
citizens fund**

VERKTØYKASSE

FOR FAGPERSONERS ARBEID MED Å FOREBYGGE OG BEKJEMPE ÆRESRELATERT VOLD

SOFIA, 2020

AV: STANIMIRA HADZHIMITOVA, CENTER FOR SUSTAINABLE COMMUNITIES DEVELOPMENT
DIANA GEORGIEVA, CENTER FOR SUSTAINABLE COMMUNITIES DEVELOPMENT
ELKA POROMINSKA, WOMEN LAWYERS ASSOCIATION
MARIA GANCHEVA, WOMEN LAWYERS ASSOCIATION
BRIGITA KOSTOVA, WOMEN LAWYERS ASSOCIATION

Det fulle ansvaret for innholdet i dokumentet ligger hos Center for Sustainable Communities Development (CSCD) og prosjektpartnerne, og det kan under ingen omstendigheter tas til inntekt for den offisielle oppfatningen til European Economic Area Financial Mechanism and Operator of Active Citizens Fund Bulgaria.

INNHOLD

INTRODUKSJON

PRESENTASJON AV PROSJEKTET	5
BEGREPER	6
DEL 1: KONKLUSJONER FRA NASJONAL REPRESENTATIV SURVEY OG UTFØRTE INTERVJUER MED FAGPERSONER	8
DEL 2: VOLD I EN LIKESTILLINGSKONTEKST	16
DEL 3: JURIDISK RAMMEVERK OG ANALYSE AV RETTSPRAKSIS I ÆRESRELATERTE KRIMINALSAKER	26
DEL 4: MENNESKERETTIGHETS-SYSTEMET: MATERIALE FOR FAGPERSONER	36
VEDLEGG 1: RISIKOVURDERING VED TILFELLER AV ÆRESRELATERT VOLD	53
VEDLEGG 2: RISIKOVURDERING UTFØRT AV ULIKE EKSPERTER VED TILFELLER AV ÆRESRELATERT VOLD	56
VEDLEGG 3: SPESIFIKKE SCREENING- SPØRSMÅL FOR Å OPPDAGE TILFELLER AV 'ÆRESRELATERT VOLD'	57
VEDLEGG 4: OPPFØLGING AV RETTSPRAKSIS	58

INTRODUKSJON

Hvem er denne håndboken for?

Håndboken er ment for fagpersoner, representanter fra aktuelle grupper, lovgivere, lokale myndigheter, forskere, menneskerettighets- og rettsinstitusjoner, sosialarbeidere, lærere, allmennpraktiserende leger og helserådgivere.

Hvordan bruke den?

Håndboken er utformet for å støtte iverksettelse av praktiske løsninger på lokalt, nasjonalt og europeisk nivå. Den inneholder en rekke fremgangsmåter for å identifisere 'æresrelatert vold', måter å støtte dem som står overfor denne faren på og verktøy for en tverrfaglig tilnærming for forebygging og bekjempelse av 'æresrelatert vold'.

Formålet med håndboken

Håndboken skal gi trygghet, kunnskap, ferdigheter og verktøy for å hjelpe fagpersoner med å gi effektive og tilpassede råd og støtte til et offer, eller potensielt offer, for 'æresrelatert vold eller overgrep'.

Spesielt vil håndboken bidra til å bedre forstå den kulturelle praksisen som fører til 'æresrelatert vold', samt betydningen av tidlig og hensiktsmessig intervensjon for å beskytte den enkelte mot mishandling, eller til og med drap.

'Social and legal action to combat honor related abuse' project has been implemented with financial support submitted by Iceland, Liechtenstein and Norway under EEA Financial Mechanism.
www.activecitizensfund.bg

PRESENTASJON AV PROSJEKTET

Denne håndboken ble opprettet av «The Social and Legal Action to Combat Honour Related Abuses Project» (www.hra-project.eu), som ble igangsatt av et konsortium med en ledende partner «Center for Sustainable Communities Development» (www.cscd-bg.org), KUN Likestillingssenteret (Center for Equality and Diversity) (<https://www.kun.no>) i Norge og Women Lawyers Association (www.womenkovića.bg), i perioden september 2019 til februar 2021.

Lovgivningen mangler en definisjon av æresrelatert vold - eller overgrep, samt et datainnsamlingsystem. Resultatet er straffefrihet for gjerningspersonene og utilstrekkelig beskyttelse av ofrene. Former for misbruk er for tidlig/arrangerte/tvangs-ekteskap, syreangrep, medgiftsdødsfall, kvinnelig kjønnslemlestelse etc. Problemet er delvis erkjent i noen romersamfunn, spesielt når det gjelder tidlig inngåelse av ekteskap, noe som medfører tidlig graviditet, seksuelt overførbare sykdommer, at unge dropper ut av skolen og påfølgende permanent marginalisering. Når innvandrere kommer til landet kan andre former for overgrep, som ennå ikke er oppdaget av hjelpeapparatet spre seg. Disse formene er langt mer alvorlige fordi de oppmuntres av familien og gruppen, og fordi kvinner også er involvert i planleggingen av volden. Den juridiske og sosiale praksisen for effektiv beskyttelse og målrettet intervensjon er for tiden utilstrekkelig.

Intervjuer med fagpersoner fra ulike fagfelt, en gjennomgang av rettspraksis, og en nasjonalt representativ undersøkelse blant representanter for ulike etniske grupper og innvandremiljøer; 13 offentlige konferanser med deltakelse av 130 personer i landet, valgt ut ifra etnisitet, yrke og religiøs tilhørighet; 5 rundebordskonferanser i regionene med deltakelse av 200 personer - representanter fra befolkningen - i prosjektet. Som et resultat av disse aktivitetene ble anbefalinger for endringer i politikk og lovgivning støttet av en skriftlig underskriftskampanje, utarbeidet som en del av en bred påvirkningskampanje.

BEGREPER

Menneskerettigheter: Universelle garantier som beskytter enkeltpersoner og grupper av individer mot handlinger som bryter mot grunnleggende friheter og menneskeverd. Normer er rutinemessig atferd for enkeltpersoner eller grupper av mennesker i samfunnet, og denne atferden brukes til å bestemme normal atferd.

Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutter å gjøre noe den vil (Isdal, 2000). Vold kan ta mange former.

Verdens helseorganisasjon (2020) definerer ulike typer vold som fysisk, psykisk eller seksuell vold, samt vanskjøtsel.

Kjønnsbasert vold er et begrep som refererer til enhver skadelig handling begått mot et menneskes vilje basert på sosialt pålagte kjønnsforskjeller mellom menn og kvinner. Kjønnsbasert vold er ikke synonymt med vold mot kvinner og jenter, selv om det ofte oppfattes slik. Å gå ut fra at menn og gutter er de eneste gjerningspersonene utelukker dem ikke som ofre. Det finnes mange former: seksuell vold, seksuell utnyttelse, vold i hjemmet, æresrelatert vold, økonomisk vold og emosjonell vold.

Emosjonell vold Dette er en atferd som tar sikte på å kontrollere en person ved å forårsake følelsesmessig skade, noe som kan omfatte trusler, ydmykelse, tvang etc., som ofte kan føre til andre former for vold, inkludert vold i hjemmet og seksuell vold, eller en kombinasjon.

Æresrelatert vold/mishandling er måter å kontrollere atferd innenfor familier for å beskytte det de anser som kulturell og religiøs tro og/eller ære. Vold kan oppstå når voldsutøverne oppfatter det slik at en slektning har vanæret familien og/eller samfunnet ved å bryte dens æreskodeks.

Det er derfor "æresrelatert vold" brukes for å hevde mannlig makt over kvinnelig autonomi og seksualitet. Det finnes ingen ære i å begå eller bestille drap, kidnapping eller andre handlinger som går under begrepet "æresrelatert vold".

Drap i ærens navn (ofte kalt æresdrap) er drap der flertallet av ofrene er kvinner med bevis, eller påstått, umoralsk oppførsel som har vanæret hele familien (The Halo Project).

'Social and legal action to combat honor related abuse' project has been implemented with financial support submitted by Iceland, Liechtenstein and Norway under EEA Financial Mechanism.
www.activecitizensfund.bg

Kvinnelig kjønnslemlestelse (KLL)¹ er en prosedyre for delvis eller fullstendig fjerning av ytre kjønnsorganer, eller - uten medisinsk begrunnelse - å gjøre annen skade på de kvinnelige kjønnsorganene. Dette utføres vanligvis med en kniv, av en person som tradisjonelt utfører omskjæringsritualet, og ingen smertestillende medisiner brukes. Selv om praksisen er internasjonalt ansett som et brudd på menneskerettighetene, står om lag 68 millioner jenter over hele verden i fare for å bli omskåret innen 2030.

Tvangsekteskap er et ekteskap inngått uten samtykke fra den ene eller begge parter der en av faktorene er tvang.

1

<https://www.europarl.europa.eu/news/bg/headlines/society/20200206STO72031/zhenskoto-ghenitalno-osakatiavane-i-borbata-na-parlamenta-za-slaghane-na-kray>

DEL 1: KONKLUSJONER FRA NASJONAL REPRESENTATIV SURVEY OG UTFØRTE INTERVJUER MED FAGPERSONER

Som del av oppgavene under prosjektet ACF/13 'Sosiale og rettslige skritt for å bekjempe æresrelatert vold', implementert under 'Active Citizens' Fund of the Financial mechanism of the EEA 2014-2021 Center for Sustainable Communities Development tildeltes Association 'Korektivi' oppdraget å gjennomføre en nasjonal representativ studie av befolkningen på grunnlag av intervjuer ansikt-til-ansikt samt dybdeintervjuer med eksperter.

Studien hadde **følgende mål**:

- Å finne ut hvilke holdninger til æresrelatert vold som finnes i befolkningen, herunder også fagfolks forståelse av fenomenet.
- Å **skissere** risikofaktorer for spredning av fenomenet i Bulgaria.
- Å **skissere hvor utbredt de ulike formene for æresrelatert vold er i landet**, samt å beskrive **den sosiodemografiske profilen til risikogrupper** i forhold til slike former for vold.
- Å **undersøke fagpersonenes vurdering av egen kjennskap, egen beredskap og eget samhandlingsnivå mellom dem som jobber med tilfeller av æresrelatert vold.**
- Å **oppsummere anbefalingene fra fagpersonene om lovgivningen knyttet til ulike former for overgrep relatert til æresbasert vold i Bulgaria.**

For å oppnå disse målene **ble følgende studier utført som en del av prosjektet**:

- **Nasjonal representativ survey blant befolkningen i Bulgaria i alderen 16 og eldre**, med fokus på ulike sosiale grupper (folk av bulgarsk, tyrkisk, romer og armensk etnisitet og jødisk opprinnelse etc.) for å få rede på offentlige holdninger til ulike former for æresrelatert vold og dens utbredelse i ulike sosiale lag av den bulgarske befolkningen. Den nasjonale undersøkelsen ble gjennomført i juni og juli 2020, blant 1007 personer.
- **Undersøkelse av meninger og holdninger fra ulike eksperter som jobber eller som er involvert i arbeidet med æresrelatert vold gjennom dybdeintervjuer**, ble utført i mars 2020.

HOVEDFUNN FRA NASJONALT REPRESENTATIV UNDERSØKELSE

1. Betydningen av tradisjoner og moralske normer for atferd og organisering av familieliv og beslutningstaking

- **BETYDNINGEN AV TRADISJONER OG TRADISJONELLE FELLES MORALSKE NORMER FOR ATFERD** er mye sterkere blant de etniske gruppene som er forskjellige fra den bulgarske - tyrkisk, romer, armensk og jødisk. Med økende alder og lavere utdanningsnivå er felles tradisjoner avgjørende for atferden til en større gruppe mennesker.
- **ORGANISERING AV FAMILIELIV OG BESLUTNINGSTAKING** - flere generasjoner i samme bolig, kjønnsdelt husarbeid og å ivareta «familiens gode navn og rykte» for enhver pris, er mye mer vanlig blant romer og tyrkere i landet, og blant folk med dårlig økonomi og lav utdanning. At alle viktige beslutninger om familien tas av en enkelt person er mer utbredt blant romer (sammenlignet med andre etniske grupper) og lavt utdannede mennesker med lav inntekt. De mest sårbare når det gjelder organisering av familielivet er de menneskene som strengt overholder sine roller og plikter i familien og er uvitende om sine rettigheter som borgere.
- **VALG AV EKTEFELLE OG REAKSJON I KRISESITUASJONER (SETT FRA FAMILIENS PERSPEKTIV)** – en mye sterkere indikator på potensiell utøvelse av æresrelatert vold eller tidlig ekteskap er når ekteskapspartner velges av foreldrene alene. Det er holdningen til 1,9% av respondentene. Denne holdningen deles i større grad av romere og tyrkere. Det lave utdanningsnivået er igjen en hovedfaktor for slike synspunkter. Inntektsnivået er imidlertid ikke en avgjørende faktor. De som strengt følger familie og felles tradisjoner er mer sårbare når det kommer til hvordan ekteskapspartneren velges. Oppfatningen av utroskap begått av en mann som noe normalt, viser den registrerte kjønnsulikhet. Dette er en realitet for alle etniske grupper, men tallene er betydelig høyere blant folk av romer-opprinnelse.
- **Relasjoner i familien er en indirekte indikator som kan hjelpe oss med å fastslå hvilke sosiale grupper som er mest utsatt for æresrelatert vold, og spesielt den mest utbredte formen i Bulgaria - tidlig ekteskap.** Når det gjelder tradisjoner og tradisjonenes innflytelse på folks atferd, skiller de mindre etniske gruppene (sammenlignet med bulgarerne) - romer, tyrkisk, armensk og jødisk seg ut ved å holde fast ved familiegruppens bestemmelser. Med akkumulering av ulike indikatorer, står romer og tyrkiske grupper igjen som mest knyttet til tradisjoner og tidligere generasjoner. Indikatorer som fokuserer på ulike former for ulikhet setter romer-gruppen øverst. Andre demografiske grupper i faresonen er de med lav inntekt og lavt utdanningsnivå. Logisk nok er det de eldre generasjonene som oftere holder seg til tradisjonene og prøver å overføre dem til fremtidige generasjoner.

2. Oppmerksomhet rundt utbredelse av ulike former for æresrelatert vold i den nære familiekreten og risikofaktorer

- **Resultatene fra den nasjonale undersøkelsen bekrefter fapersonenes observasjoner gjennom dybdeintervjuene: at den mest "problematisk" formen for æresrelatert vold i Bulgaria er tidlige tvangsekteskap.** Andelen borgere som tror at tidlige ekteskap er utbredt i landet er 89%; 13% kjenner til tidlig ekteskap i sin familie eller i andre familier de kjenner. 1,4% av befolkningen har blitt offer for tidlige ekteskap før fylte 16 år. Det er derfor av avgjørende betydning å belyse spørsmålet om tidlige ekteskap og dens karakter av tvang, samt å treffe tiltak for forebygging blant de mest sårbare gruppene - folk av romer-etnisitet, mindreårige under 16 og grupper som har lavt utdanningsnivå eller er tett bundet til tradisjoner og normer i miljøet.
- **Mellom en halv prosent og 13% av den bulgarske befolkningen innrømmer at de kjenner til former for æresrelatert vold i sin egen familie eller andre familier de har kontakt med.** Den vanligste er den mest diffuse formen for overgrep - restriksjoner på sosial kontakt med venner, slektninger og andre som et forebyggende tiltak for å unngå risikoen for at noen kan sverte familiens ære, mente 13% av bulgarerne. De minst vanlige er de mest skadelige voldsformene, de som kjennetegnes av ekstrem grusomhet: som drapsforsøk, syreangrep på grunn av at familieæren er vanæret, eller kjønnslemlestelse.
- **Undersøkelsen har avdekket at en kombinasjon av risikofaktorer fremmer æresrelaterte voldshandlinger. Disse handlingene er offerets lave utdanningsnivå og marginalisering av den sosiale gruppen kombinert med overholdelse av ekstremt tradisjonell livsstil.** Siden disse faktorene ikke opptrer enkeltvis, bør tiltak for å forebygge og bekjempe æresrelatert vold være rettet mot å overvinne og/eller ta hensyn til alle disse faktorene samtidig. Noen av dem er knyttet til dypere motiver og sosiokulturelle tradisjoner. Derfor vil en endring strekke seg over lang tid – og kreve en stor innsats.
- **De sosiale gruppene som er mest utsatt for å bli offer for æresrelatert vold er mindreårige, folk av romer og tyrkisk opprinnelse, folk med utilstrekkelig økonomi og nesten ingen utdanning. En annen sårbar gruppe er mennesker i marginaliserte småsamfunn, som holder seg til ekstremt tradisjonelle levemåter.** Derfor er målrettet arbeid med mindreårige nødvendig for å forhindre - eller i det minste redusere - seksuelle voldshandlinger eller krav om tidlige ekteskap som de kan gi etter for. Dataene fra denne undersøkelsen viser at en lik andel gutter og jenter blir ofre for tidlig ekteskap.

- **Siden vold generelt (og æresrelatert vold spesielt) ikke tolereres av innbyggerne, anser flertallet av den bulgarske befolkningen (93 %) æresrelaterte handlinger som uakseptable former for grusomheter som ikke kan rettfærdiggjøres.** Bulgarske borgere er mye mer ambivalente i sin vurdering av tidlig ekteskap. Noen innser den ødeleggende innvirkning tidlig ekteskap har på fremtidige sosiale muligheter for den enkelte. Andre anser imidlertid at tidlige ekteskap, som et grunnleggende element innenfor den kulturelle tradisjonen, i visse samfunn bør aksepteres. Mangelen på en felles holdning og forståelse av tidlige ekteskap, både blant fagpersoner og allmennheten, kan utgjøre et betydelig problem i kampen mot æresrelatert vold og hemme offentlige bevisstgjøringskampanjer rundt fenomenet.
- Mellom 3 % og 4 % av bulgarske innbyggere erklærer at de ville utøvd en handling som i virkeligheten er en form for æresrelatert vold, for å beskytte familiens omdømme. På den annen side har 12 % pålagt restriksjoner eller forbud i situasjoner der de mente at familiens gode navn hadde blitt truet.

3. Holdninger til rapportering av æresrelatert vold

- **Selv om tidlige ekteskap og tvangsekteskap av natur nesten er identiske, ville en del bulgarere reagere ulikt hvis de ble gjort kjent med tilfeller av tidlig ekteskap (26 %) og tvangsekteskap (21 %).** Det faktum at ekteskapet kan bli tvunget frem er mindre alarmerende enn et tidlig ekteskap for respondentene, om det gjelder en voksen, fordi ekteskap generelt er en personlig sak hvor den enkelte er ansvarlig for sine egne handlinger. Et annet argument for ikke-innblanding, er teorien om at problemer som tidlige ekteskap, dreier seg om spesifikke sosiokulturelle tradisjoner og relasjoner innenfor visse samfunn.
- **Nødnummeret (112) og politiet er institusjonene innbyggerne har høyest tillit til, og som de ville rapportere til i en situasjon med æresrelatert vold.** Henholdsvis 54 % og 61 %, ville varsle politiet eller ringe nødnummeret. Dette innebærer at en offentlig bevisstgjørings-kampanje om æresrelatert vold nødvendigvis må inkludere politiet. Slik kan fagpersonene på feltet lære å identifisere tegnene på æresrelatert vold korrekt, og tilegne seg ferdigheter for å kommunisere effektivt om problemet med offeret og andre relevante parter.
- At 41 % av befolkningen i Bulgaria ville, i tilfelle de blir offer for æresrelatert vold, **dele denne informasjonen med en slektning som de stoler på vs. 37 % som ville varsle politiet, viser at folk misforstår hva slike æresrelaterte voldshandlinger innebærer.** Denne formen for vold er vanligvis begått av familiemedlemmer. Dermed kan deling med en nær slektning ytterligere forverre problemet. Her kommer behovet for informasjonskampanjer i Bulgaria for å forklare de utsatte sosiale gruppene for denne typen vold hvor de kan henvende seg om de blir utsatt for æresrelatert vold.

HOVEDFUNN FRA UNDERSØKELSEN BLANT FAGPERSONER

1. Ekspertenes forståelse² av æresrelatert vold

- Begrepet «æresrelatert vold» er et relativt nytt konseptuelt rammeverk for å forstå visse former for ondskap eller overgrep som legitimeres av tradisjoner og kulturelle normer. **Denne studien fant at fagpersonene ikke har en entydig oppfatning av hvilke fenomener som inngår i begrepet "æresrelaterte overgrep".**
- De intervjuede spesialistene anser et bredt spekter av fenomener som former for æresrelatert vold - både mentale manifestasjoner (sosial isolasjon, psykisk mishandling, kontroll over den seksuelle aktiviteten til et familiemedlem, utpressing ved krav om medgift) og fysisk tvang og overgrep, som tvangsekteskap, voldtekt, ulike former for seksuell vold, kjønnslemlestelse, menneskehandel og æresdrap.
- Begrepet "æresrelatert vold" oppsummerer overgrep av ulike slag. Ifølge hovedmotivet for deres standpunkt kan vi dele dem inn i to typer: å forhindre uønsket atferd, eller sanksjoner der familiens ære er krenket. "Forebyggende" former for overgrep til forsvar for familiemoralen omfatter hovedsakelig tidlige tvangsekteskap og seksuell kontroll. Til sammenligning er noen av handlingene som møtes med sanksjoner, kjennetegnet av en høy grad av ondskap, som drap eller kjønnslemlestelse. **Disse to typer overgrep tyder på ulike mestringsstrategier. Det er av avgjørende betydning å bruke informasjonskampanjer for å øke offentlig bevissthet rundt sanksjoner, men straffenivået for den begåtte volden bør veie tyngst.**
- **En viktig forutsetning for en vellykket kamp mot æresrelaterte overgrep i landet, er at fagmiljøet blir oppmerksomme på kjennetegnene i denne typen vold.** Det positive, ifølge de fleste fagpersoner som er intervjuet, er at det finnes klare avgrensninger mellom vold i hjemmet og æresrelatert vold. Fagpersoner er imidlertid generelt uvitende om æresrelatert vold, og er ikke i stand til å identifisere slike tilfeller. **God praksis i denne forbindelse vil være å samarbeide med institusjonene - og spesielt politiet, sosialetaten og helserådgivere for å øke bevisstheten hos disse fagpersonene.**
- De største uoverenstemmelsene mellom fagpersoner handler om tidlige tvangsekteskap og de mer "usynlige" formene for æresrelatert vold - fysisk tvang eller psykisk press, eller vold. Samtidig, ifølge eksperter, er tidlig tvangsekteskap og lignende overgrep, som seksuell kontroll, psykisk mishandling

² Police officers, health mediators, social workers, lawyers, psychologists, researchers - 24 people

og annet, de vanligste formen for æresrelatert vold i Bulgaria. **Derfor bør en bredere konsensus og bevissthet om vold i disse ekteskapene bygges opp i fagmiljøet. Ellers vil fagpersonenes forskjellige standpunkt gjøre tidlig tvangsekteskap til en 'snublestein' i kampen mot æresrelatert vold i Bulgaria.**

- Det økende antallet tilfeller av æresrelatert vold, også i andre land enn Bulgaria, tyder på at man må arbeide med å forebygge "mer usynlige" former for æresrelatert vold - for å unngå mer alvorlige former, som menneskehandel.
- Ettersom æresrelatert vold er kulturelt betinget, er det mye lettere for fagpersoner å definere og identifisere det når man snakker om andre land eller sosiale grupper, som ikke er spesifikke for Bulgaria - landene i Midtøsten, Afrika, og folk som søker internasjonal beskyttelse i Bulgaria. **Dette viser også hvor vanskelig det er å bekjempe denne typen vold. For mennesker som lever i et bestemt samfunn, er det mye mindre sannsynlig at de gjenkjenner æresrelaterte overgrep blant sosiale grupper og i kulturelle tradisjoner i samfunnet der de selv bor.**
- Dersom kampen mot denne typen vold ikke setter er klart søkelys på de vanligste formene og overgrepene, og ikke samhandler direkte med risikogrupperne, er det fare for å undervurdere alvorret. **Derfor bør det utvikles strategier for å bekjempe ulike former for æresrelatert vold som finnes i landet.** Når det gjelder å bringe skam over familiens ære er tidlige tvangsekteskap, ikke syreangrep, et problem for Bulgaria.

2. Ekspertenes vurdering av utbredelsen av æresrelatert vold i Bulgaria

- Selv om de generelt avstår fra å ta et bestemt standpunkt, **er de fleste av de intervjuede fagpersonene av den oppfatning at æresrelaterte overgrep ikke er utbredt i landet, men er en ganske integrert del innenfor lukkede og marginaliserte sosiale grupper. To slike risikogrupper er romersamfunnet og flyktninger og asylsøkere i Bulgaria.** Jenter mellom 16 og 18 år fra slike lukkede, isolerte og marginaliserte grupper er mest utsatt for å bli berørt av æresrelatert vold, etterfulgt av mindreårige og økonomisk avhengige kvinner.
- De intervjuede fagpersonene er **enstemmige i at mannlige personer i familien - far, bror, noen ganger ektemann, er hovedutøverne av æresrelatert vold.** Svigermor blir ofte nevnt som en gjerningsperson, fordi hun gikk gjennom lignende overgrep i sin ungdom og internaliserte dem som norm. I tidlige tvangsekteskap, der en eller begge parter er mindreårige, bør foreldre til begge parter holdes ansvarlige.

- **Ekspertene i studien vurderer konsekvensene for offeret for den æresrelaterte volden i en individuell kontekst – som reduserte sosiale muligheter i livet. I motsetning til vold i hjemmet, er det ingen sammenheng med ettervirkningen av overgrep i tradisjonens navn, på samfunnsnivå – som for eksempel at å falle ut av arbeidsmarkedet for visse sosiale grupper fører til høyere kostnader på helsetjenester, sosiale tjenester, etc. Dette viser igjen de kulturelle dimensjonene av fenomenet - og hvor vanskelig det er å bekjempe slike overgrep når de bare betraktes som å ha negativ innvirkning på individet.**
- Samtidig deler fagpersonene i felten egne erfaringer som kan bidra til positive endringsprosesser i lokalsamfunnene der æresrelatert vold oppstår. Slike endringer er forårsaket av erfaringer fra utlandet eller kjennskap til en annen livsstil, forskjellig fra den som individet er vant til i sin gruppe. **Derfor må vi jobbe med å presentere nye atferdsmønstre for medlemmer i risikogruppene. Dette kan tjene som en forutsetning for å endre holdninger til æresrelatert vold.**

3. Eksperters faglige erfaring med tilfeller av æresrelatert vold i Bulgaria

- Erfaringene fra de intervjuede med tilfeller av vold og overgrep forårsaket av moralske motiver, hensyn til gruppen og andre motiver, kan vurderes på to nivåer. De alvorlige tilfellene, hvor det handler om drapsforsøk eller lemlestelse, er minimale og er mer relatert til flyktningene og livet de har ført før de kommer til Bulgaria. Fagpersonenes erfaring med tidlige ekteskap/samboerskap, som er en del av noen romergruppers tradisjon, er langt større. **En økning i antall og alvorlighetsgrad av æresrelaterte voldssaker kan forventes å øke med antall migranter i Bulgaria som kommer fra kulturer der æresrelatert vold er normen. Å konsentrere innsatsen for å overvinne den vanligste formen for vold basert på gruppetilhørighet i vårt land - tidlige ekteskap - vil ha en positiv effekt på livene til størst antall mennesker.**
- Måtene informasjonen om vold når fagpersoner på er gjennom direkte kontakt med offeret og ved å oppfatte tegn. Direkte kontakt med offeret og overvåking gir et tidligere svar, mens den institusjonelle tilnærmingen er å oppfatte tegnene. **Å inkludere grupper av tjenestemenn (helserådgivere, lærere), som også arbeider med problemene med æresrelatert vold, vil bidra til å oppdage disse tilfellene tidligere. Dette vil gjøre det enklere å oppnå gruppens tillit og støtte.**
- De intervjuede fagpersonene sier at de gjenkjenner ofrene for æresrelatert vold gjennom tre typer indikatorer - atferdsmessig (plutselig endring i atferd, begrensning eller opphør av sosial kontakt, taushet og uvilje mot å dele, komme sent på jobb eller forlate skolen); psykisk (innadvendthet,

søvnløshet, mareritt, angst -nevroser, panikkanfall); fysiske skader (hyppige og lite overbevisende forklart).

God kjennskap til indikatorene for å identifisere voldsofre gjør det mulig å utarbeide spørreskjemaer, sjekklister og annet materiale som vil støtte arbeidet på dette området.

- Det er tre nivåer av respons i disse tilfellene - intern (innenfor selve strukturen), i samarbeid med ikke-statlige organisasjoner og statlige institusjoner.
De mer alvorlige voldstilfellene synes å være problematiske da det ikke er nok god praksis i forhold til disse på grunn av få tilfeller og manglende erfaring. Utviklingen av - og innføring av - en sjekklister for risikovurdering vil i betydelig grad støtte politiets arbeid.
- Tiltak for å hjelpe offeret omfatter juridisk, materiell, psykologisk og utdanningsmessig støtte. De går ofte hånd i hånd og tar sikte på å overvinne problemet på en gjennomgripende måte.
- Hindringene som fagpersoner står overfor er av prosessuell, lovgivende og personlig karakter.
Tiltak for å redusere tidlige ekteskap inkluderer å forkorte responstiden for å identifisere slike tilfeller og å innføre høyere straff for gjerningsmenn.

4. God praksis og måter å forebygge ulike former for æresrelatert vold i Bulgaria

- Forebygging foregår gjennom to nøkkelfaktorer - bevissthet og utdanning. Bevissthet må rettes mot hele samfunnet, til institusjoner og ansatte som er involvert i disse problemene, til marginaliserte grupper, til foreldre, til potensielle ofre og gjerningspersoner. **Å få en utdanning begrenser mulighetene for tidlig tvangsekteskap og andre former for overgrep.**
- Å jobbe med overgripere innebærer å endre deres tankemåte og verdier. Dette er mulig gjennom å inkludere utdanning og informasjon om lovgivning og mulige sanksjoner, samt strengere straffer.
- Vurderingene av opplæringsnivået til personalet i slike tilfeller varierer. Men behovet **for mer opplæring, erfaringsutveksling og utarbeidelse av støttemateriell er et generelt funn.**
- Lovgivningen i Bulgaria vurderes av de intervjuede ekspertene for det meste positivt. Det forekommer kritikk, men det fokuserer mer på gjennomføringen av lovene enn på lovenes kvalitet. **De viktigste konkrete forslagene til lovendringer er knyttet til strengere straffer for tidlige ekteskap og signering av Istanbul Convention on the Limitation of Domestic Violence (Istanbulkonvensjonen).**

DEL 2: VOLD I EN LIKESTILLINGSKONTEKST

'Alle bør være trygge i sine hjem, i sine nære relasjoner, på arbeidsplassen, på offentlige steder og på nettet. Kvinner og menn, jenter og gutter, i alt sitt mangfold, bør være fri til å uttrykke sine idéer og følelser og følge sine utdannings- og karrieremål, uten begrensningene av stereotype kjønnsnormer'³

Likestilling er ikke bare et kvinneproblem - det er alles. Inndelingen av samfunnet, mellom kvinner og menn, er universell. Kvinner er ikke en vanskeligstilt gruppe! Deres engasjement i sosiale prosesser og deres myndiggjøring er gunstig for alle. Innen gruppen er det selvfølgelig vanskeligstilte kvinner, slik som kvinner av romer-opprinnelse, kvinner med nedsatt funksjonsevne, etc., som igjen krever ytterligere innsats og tiltak for å inkludere og styrke disse undergruppene.

Reell likestilling er knyttet til like muligheter og tilgang til samfunnets ressurser og like rettigheter og forpliktelser for både kvinner og menn. Dette er et mål som krever garantier for likestilling og eliminering av systemisk diskriminering, det vil si at det ikke er nok for et samfunn å vedta lovgivning som ikke diskriminerer kvinner, men også å følge opp hvordan det praksiseres - hva som skjer under gjennomføringen av lover og beslutninger påvirket av stereotypier, religion, tradisjoner og århundregamle tolkninger av begge kjønns sosiale roller. Prosessen er lang og komplisert, ettersom det krever en endring i folks tankemåte, en erkjennelse av at alle har rett til å være forskjellige, og at andre har en plikt til å respektere mangfold fordi det - i tillegg til å være en menneskerett - er verdifullt - mangfold beriker utviklingsprosessen. Kvinner og menn er for eksempel verdifulle for samfunnsutviklingen med sine ulike tilnærminger til prosess-styring, med ulike prioriteringer, kunnskap og ferdigheter som er oppnådd gjennom langsiktige ledelsesprosesser (menn) eller omsorg (kvinner). Denne politikken krever innsats og involvering fra alle typer av institusjoner og fra alle medlemmer av samfunnet.

For eksempel: Funksjonene, bestemt av det fysiske kjønn, er mannens evne til å befrukte og kvinnens evne til å føde og amme. I motsetning er det å oppdra et barn en rolle, som kan utføres av både menn og kvinner, og hvem som utøver denne rollen og hvordan den utføres, avgjøres i felles forståelse av medlemmene av et spesifikt samfunn, i en bestemt tid og sted, påvirket av sin tids tradisjoner, religion og etablerte stereotypier.

³ ³ Union of Equality: Strategy for Gender Equality (2020 - 2025) Brussels, 5.3.2020 COM (2020) 152 final

Forholdet mellom de to kjønnene er maktrelasjoner, fordi det er et spørsmål om makt og kontroll, på den ene siden - av det ene kjønn over det andre, og på den annen side - av kontroll over ressurser. Fra denne synsvinkelen bør volden mellom kvinner og menn også vurderes. Dens viktigste kjennetegn er:

- Vold er definert som en mekanisme for negativ sosial kontroll over kvinner, som tjener til å opprettholde status quo gjennom mannlig dominans. Det er høyere hyppighet av aggresjon mot kvinner i samfunn eller grupper dominert av 'mannlig makt'. Det kulturelle og juridiske mandatet rundt ektefellenes rettigheter og privilegier har gjennom historien legitimert makt og dominans over kvinner, fremmet deres økonomiske avhengighet og samtidig tillatt menn å bruke vold og trusler for å kontrollere kvinner.
- Voldelig atferd mot kvinner videreføres som tillærte atferdsmønstre fra generasjon til generasjon. Overføringen foregår hovedsakelig gjennom vanlige relasjoner.
- Sosiale normer nedtoner skaden som er gjort og rettferdiggjør menns voldelige oppførsel. Det forklares med mannlige lidelser, sykdommer og avhengighet. Skyldfølelse er også vanligvis tilskrevet kvinner, selv om de hovedsakelig er ofre.
- Alkohol, som i mange tilfeller hevdes å være ansvarlig eller en forutsetning for overgrep, avvises å være en faktor i direkte vold her, men fungerer som en unnskyldning for aggressorens oppførsel.
- Den androsentriske kjønnsmodellen, styrt av kjønnsosiale roller, fremmer også vold mot kvinner. Hyper-maskulin atferd kan for eksempel forårsake et kommunikasjonsproblem som kan føre til voldelig atferd mot kvinner.

Kjønnsbasert vold - eller vold som er rettet mot en kvinne fordi hun er kvinne, eller som påvirker kvinner uforholdsmessig - er fortsatt en av våre samfunns største utfordringer, dypt forankret i kjønnsulikhet. Kjønnsbasert vold, i alle dens former, forblir underrapportert og oversett, både i og utenfor EU. EU vil gjøre alt for å forebygge og bekjempe kjønnsbasert vold, støtte og beskytte ofre for slike forbrytelser og holde gjerningsmennene ansvarlige for deres krenkende atferd. ⁴

⁴ ⁴ Union of Equality: Strategy for Gender Equality (2020 - 2025) Brussels, 5.3.2020 COM (2020) 152 final

Figur 1 –MAKT OG KONTROLL-HJULET

Kilde: *Improving the Effectiveness of Law Enforcement in Combating Violence against Women and Domestic Violence, Opplæringsmanual for veiledere, Anna Costanza Baldry*

Hjulet for makt og kontroll (http://gbv-implement-health.eu/implement_train_BG_201606_web.pdf) gir et rammeverk for å forstå hvordan mekanismer for makt og kontroll i nære relasjoner kommer til uttrykk. Denne modellen ble utviklet av Domestic Abuse Intervention Programs i Minnesota, USA og inkluderer erfaringer fra kvinnelige ofre for partnervold som deltok i fokusgrupper. Hjulet består av åtte eiker som oppsummerer handlingsmønstre som en person bruker til å bevisst kontrollere eller dominere sin partner: gjennom trusler, følelsesmessig misbruk og isolasjon, ved å ydmyke, nekte og beskyldte, bruke barn, hevde mannlig privilegium og bruke økonomiske sanksjoner, tvang og trusler. Disse handlingene tjener til å påtvinge "makt og kontroll" - ordene midt på hjulet. Rammen på hjulet består av fysisk og seksuell vold - som fellesnevner.

Vold mot kvinner er en av de viktigste sosiale mekanismene der kvinner tvinges til å være underkastet menn. Noen grupper kvinner, kvinner som tilhører minoritetsgrupper, urbefolkninger, flyktninger og innvandrerkvinner, kvinner som bor på landsbygda eller i avsidesliggende småsamfunn, kvinner i institusjoner eller fengsel, kvinner med nedsatt funksjonsevne, eldre kvinner og kvinner som lever under forhold med væpnet konflikt, er spesielt utsatte for vold. Dette gjelder spesielt når det gjelder **æresrelatert vold** i alle sine varianter og former. Vold mot kvinner utøves vanligvis av menn som kvinnene kjenner eller har nære relasjoner med, men i tilfeller av æresrelatert vold er også familier og lokalsamfunn involvert.

Æresrelatert vold er en form for vold som finner sted i familie- eller samfunnsærens navn. Æreskoden som det refererer til er bestemt av mannlige slektninger - og kvinner som ikke føyer seg etter "reglene" blir deretter straffet for å bringe skam over familien. Æresrelatert vold og overgrep kan ta mange former, som truende atferd, overfall, voldtekt, kidnapping, tvungen abort, tvangsekteskap, trusler om drap og husarrest «i ærens navn». Drap i «ærens navn» (ofte kalt æresdrap) er drap der for det meste kvinner blir drept for faktisk eller antatt umoralsk oppførsel, som anses å ha brakt skam over familien.

Begrepet "ære" og koblingen til patriarkalske sosiale systemer

Vold og forbrytelser begått i ærens navn er en manifestasjon av grusom og umenneskelig kontroll og krav om underkastelse utøvd av menn over kvinner innenfor patriarkalske samfunn. Kjønnsslemlestelse (KLL), tvangsekteskap og tvang til å begå selvmord er de vanligste formene for overgrep i disse samfunnene.

Patriarkat er et sosialt system der hovedrollen i alle sosiale sektorer gis til menn som holder kvinner i en underordnet posisjon. Patriarkalske samfunn kjennetegnes av mannlig hegemoni, der menn har makten og kontrollen i samfunnet. Kontroll er en grunnleggende verdi i patriarkalske samfunn. Sosialt liv, og forholdet mellom medlemmene i samfunnet, er bygget på dette. Det oppnås vanligvis gjennom vold, og skaper maktstrukturer som påvirker alle områder av kvinners liv, inkludert deres seksualitet.

Kvinnens seksualitet er et sentralt element i æresbaserte kulturer. Den seksuelle oppførselen til kvinnen i familien er familiens ære. Menn har full kontroll over kroppene til sine døtre, søstre, hustruer, eller til og med søskenbarn eller andre familiemedlemmer.

Hundrevis av kvinner i alle aldre har blitt drept på grunn av ulike tolkninger av "ære". De vanligste straffene er blant annet steining, kvelning, å få halsen skåret over og syreangrep. Tradisjoner som går imot menneskerettighetene, religiøse tolkninger og stammelover har en veldig sterk innflytelse på befolkningen.

Definisjon

Både definisjonen av - og den eksakte terminologien for å omtale "æres"- voldsaker har vært noe problematisk. Begrepet "æreskriminalitet"⁵ brukes for å betegne et bredt spekter av voldelige handlinger mot offeret, vanligvis (men ikke alltid) en kvinne. Fellesnevneren blant disse typer handlinger er motivet til overgreper, som anser sine handlinger som en måte å gjenopprette det de oppfatter som "tapt ære" forårsaket av offerets oppførsel. Gjerningsmennene kommer vanligvis fra offerets familie eller det utvidede fellesskapet de tilhører. De utfører voldelige angrep på offeret på grunnlag av kulturelt bestemte forestillinger om hva som er akseptabel oppførsel i slike situasjoner. Denne volden kan for eksempel være bortføring, lemlestelser, slag eller til og med syreangrep, der de mest ekstreme eksemplene resulterer i at offeret drepes, såkalte 'æres'-drap.

"Vanære", forårsaket av offerets oppførsel, kan komme til uttrykk på flere måter og kan for eksempel handle om å kle seg på en måte som anses upassende av samfunnet, å ikke akseptere eller et ønske om å avslutte et arrangert ekteskap, inngå seksuelle relasjoner utenfor ekteskapet, eller inngå homofile relasjoner.

Kjønnslemlestelse, tvangsaborter og tvungen sterilisering, tidlig- og tvangsekteskap, den såkalte "æresrelaterte volden" og annen skadelig praksis mot kvinner og jenter, er former for kjønnsbasert vold og alvorlige brudd på kvinners og barns rettigheter innen EU og over hele verden. I tillegg til mulig lovgivning vil EU komme med en anbefaling om forebygging av skadelig praksis, herunder behovet for effektive forebyggende tiltak og anerkjennelse av viktigheten av utdanning. Det vil også ta for seg styrking av offentlige tjenester, forebygging og støttetiltak, kapasitetsbygging av eksperter og tilgang til rettigheter som er skreddersydd ofrenes behov.⁶

⁵ United Nations General Assembly, Resolution 69 / L.23 on 'Child, Early and Forced Marriage', 17 November 2014.
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?Symbol=A/C.3/69/L.23/Rev.1

⁶ Union of Equality: Strategy for Gender Equality (2020 - 2025) Brussels, 5.3.2020 COM (2020) 152 final

Historien om "æres"-kriminalitet

Denne typen vold er ikke et nytt fenomen. Dens røtter kan spores tilbake til 1750 f.Kr. og Hammurabis Lov, som anså at en kvinnes jomfruelighet er familiens "eiendom" .⁷

Romersk lov gjorde det tillatt for en mann å drepe sin kone hvis han tok henne i utroskap, men ikke omvendt. ⁸ Religiøse tekster har også omtalt utroskap. Det gamle testamentet nevner for eksempel dødsdom som en passende reaksjon på utroskap og føreketenskapelig sex.

"Æres"-kriminalitet og religion

Selv om "æres"-baserte forbrytelser vanligvis forbindes med islam⁹ oppstår ikke alle "æres"-drap i en slik sammenheng ¹⁰ (for eksempel er det også funnet i hinduistiske og sikh-samfunn, samt hos drusere, kristne og jøder). Faktisk har noen islamske ledere fordømt praksisen og hevder at det ikke er noen støtte for den i deres religion. Samfunn der slike forbrytelser forekommer er kulturer der familien dominerer individet, og derfor blir personlige valg- mot familiens ønsker - oppfattet som skambelagte eller vanærende. *Code Napoléon* i fransk lov er også nevnt som en kilde til bestemmelser om "æres"-kriminalitet.

Æresforbrytelser kategoriseres enten som kjønnsbasert vold eller som forbrytelser som følge av kulturell tradisjon. I noen studier hevdes det at for å behandle "æres"-forbrytelser riktig, må begge disse tilnærmingene tas med i betraktning, men når alt kommer til alt er æresforbrytelser brudd på menneskerettighetene¹¹.

⁷ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). *Addressing forced marriage in the EU: legal provisions and promising practices*, page 8. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-forced-marriage-eu_en.pdf.pdf ⁸ Statistics on Forced Marriage 2015: <https://www.gov.uk/government/statistics/forced-marriage-unit-statistics-2015> ⁹ Gabriela Bravo. *Enquête sur les mariages forcés et l'accompagnement des victimes en Seine-Saint-Denis Réalisée en Seine-Saint-Denis 2012. Observatoire des violences envers les femmes du Conseil général de Seine-Saint-Denis* ¹⁰ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). *Addressing forced marriage in the EU: legal provisions and promising practices*, page 12. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-forced-marriage-eu_en.pdf.pdf ¹¹ United Nations General Assembly, Resolution 69/L.23 on 'Child, Early and Forced Marriage', 17 November 2014. http://www.un.org/qa/search/view_doc.asp?symbol=A/C.3/69/L.23/Rev.1

"Æres"-kriminalitet og kjønn

Selv om ofrene for "æresforbrytelser" for det meste er kvinner, har det vært tilfeller der ofrene for "æres"-drap har vært menn, for det meste kjærester til kvinner der familier forsvarte sin oppfattelse av tapt ære. *Et eksempel på dette er tilfellet Abbas Rezai, som ble drept av kjærestens foreldre i Sverige i 2005 fordi de ikke godtok at han var sammen med deres datter.*

Går vi på Wikipedia, vil vi finne følgende definisjon av begrepet "ære": "Et sett med moralske kjennetegn og prinsipper for den enkelte som er verdt å respektere og skaper «det gode navn og rykte» i samfunnet." Det er en kompleks forestilling som kombinerer lojalitet til ens egne prinsipper, heder, verdighet og lengsel etter rettferdighet. En person av ære er en som kan leve etter sin samvittighet og opprettholde verdigheten, selv i vanskelige situasjoner. Styrke og rikdom er sekundært for ham/henne. Ære er ærlighet, anstendighet, verdighet, rent generelt: alle moralske egenskaper og prinsipper som fortjener respekt. Og til tross for at hvert samfunn har sin egen forestilling om hva ære er, er det en felles forståelse for respekt, aktelse og anerkjennelse av en person eller en gruppe der deres oppførsel oppfyller visse normer og forventninger i samfunnet.

Æreskoden er et sett med personlige regler eller grupperegler for oppførsel, som anses for obligatoriske og ukrenkelige for en person eller gruppe mennesker, og som beskytter følelsen av gruppens eller individets verdighet og anstendighet. Disse sosiale normene og forventningene er ikke konstante, men har endret seg med utviklingen gjennom århundrene, spesielt under innflytelse av tradisjoner og religioner. Interessant nok er betydningen av dette ordet forskjellig for de ulike kjønn. For mange år siden handlet ære bare om en kvinnes kyskhets, og for en gift kvinne handlet det om ekteskapelig troskap. Hva betyr ære for en jente? Den dag i dag eksisterer begrep som "maiden's honour" i mange lokalsamfunn, definitivt forbundet med jentas "kyskhets, uskyld, jomfruelighet" som en betingelse for ekteskap. Hvis personen ikke lever opp til disse forventningene, anses det som et brudd på personlig eller familiens ære. Det finnes ulike metoder for å straffe den som ikke beholdt sin jomfrudom før bryllupet - på 1800-tallet ble slike bruder påsatt en krage - og ikke bare den skyldige kvinnen kunne få det - foreldre og matchmakere ble også straffet, blant annet med drap.

De fleste drapene på kvinner finner sted etter at hun har blitt anklaget for førektekkelige eller utenomekteskapelige forhold; har giftet seg med en mann etter eget valg til tross for motstanden fra hennes familie, eller avvist et frieri-forslag fra familien.

Ifølge Den uavhengige menneskerettighetskommisjonen i Pakistan var tallene på æresdrap i 2015 på 1100, i 2014 var de 1105 og i 2013 - 869. Rådet for islamsk ideologi erklærte slike drap uislamske så tidlig som i 1999, men i 2015 ble det tolket slik at ektemenn kunne slå sine koner lett, noe som førte til en offentlig reaksjon og deretter annonserte det samme Rådet at det gjenopprettet sin holdning fra 1999, etter en rekke drap i løpet av de siste ukene.¹²

Selv om de fleste slike forbrytelser fortsatt forblir uregistrerte, selv når de rapporteres til politiet, blir denne typen kriminalitet ofte feilaktig kategorisert. Ekspertene advarer om at denne volden er forskjellig fra vold i hjemmet, for eksempel fordi gjerningspersonene vanligvis er en gruppe som finner grunnlag for forbrytelsen i sin kultur eller tradisjon. De mener at ved bruk av vold, eller til og med å drepe offeret, så forsvarer de familiens eller samfunnets ære som på en eller annen måte er tapt på grunn av offerets oppførsel. Selv om hyppigheten av æresforbrytelser er høyere utenfor EU, har økt migrasjon og påfølgende problemer med integrering av innvandrere i vertssamfunnene bidratt til at denne typen forbrytelser også har blitt et alvorlig problem for enkelte EU-land. Bortsett fra individuell, nasjonal innsats, har EU-institusjoner også tatt skritt for å bekjempe "æres"-voldsaker, hovedsakelig innenfor rammen av bekjempelse av kjønnsbasert vold¹³.

TOPP 10 MYTER OM TVANGS-/TIDLIG EKTESKAP ¹⁴

Til tross for utbredt fordømmelse av tvangs- og tidlige ekteskap, fortsetter denne praksisen i EU-land og rundt om i verden, videreført av en giftig blanding av fattigdom og patriarkalske maktstrukturer. Konsekvensene er ødeleggende, men saken er ofte dypt misforstått. Å kvitte seg med disse feiloppfatningene er ett av de avgjørende første skrittene mot å få en slutt på det.

Her er ti av de største mytene om praksisen, dens årsaker og dens konsekvenser:

»MYTE 1: TVANGSEKTESKAP ER ATYPISKE FOR EUROPA

¹² Pakistan 'honour' killing: Why clerics' call may fall on deaf ears By M Ilyas Khan BBC News, Islamabad, 15 June 2016

¹³ Combating 'honour' crimes in the EU, European Parliament Briefing December 2015

¹³ Adapted from UNFPA Top 10 myths about child marriage available online <http://www.unfpa.org/news/top-10-myths-about-child-marriage> and Frequently Asked Questions from the organization Against Forced Marriages available online <http://againstforcedmarriages.org/forced-marriage/faq>

¹³ <https://www.28toomany.org/research-resources>

180.000 jenter og kvinner i Europa står i fare for kjønnslemlestelse (KLL) hvert år. EUs Communications Towards the elimination of female genital mutilation (2013) identifiserer 13 EU-land der det er bevis for at kvinner og jenter har gjennomgått KLL, eller står i fare for å bli utsatt for denne skadelige praksisen. Ifølge EU-kommisjonen er disse landene Østerrike, Belgia, Danmark, Finland, Frankrike, Tyskland, Irland, Italia, Nederland, Portugal, Spania, Sverige og Storbritannia ¹⁵.

»MYTE 2: MAN BØR RESPEKTERE DENNE KULTURELLE TRADISJONEN

Tvangs- og tidlige ekteskap er forbrytelser og strider mot menneskerettighetene, er form for vold og, dersom offeret er under 18 år, anses det som vold mot barn.

»MYTE 3: DET SKJER BARE MED JENTER

Det er sant at det store flertallet av tvangs- og tidlige ekteskap gjelder jenter. Men gutter kan bli giftet bort også, akkurat som jenter.

Tall fra UNICEF tyder på at om lag 18 prosent av de som giftet seg før fylte 18 år er gutter, mens om lag 82 prosent er jenter.

»MYTE 4: DET BESTE STEDET FOR JENTA ER HENNES FAMILIE, OG DEN BESTE MÅTEN Å LØSE DENNE SITUASJONEN PÅ ER Å BRUKE FAMILIESAMTALER, MEKLING, VOLDGIFT OG FORLIK

I tilfeller av tvangsekteskap er det viktig at fagpersoner IKKE initierer, oppmuntrer eller gjennomfører familierådgivning, mekling, voldgift eller forlik. Det har vært tilfeller av drap på familiemedlemmer under mekling. Mekling kan sette individet i fare for ytterligere følelsesmessige og fysiske overgrep. Ethvert inngrep må være i samsvar med loverket, inkludert menneskerettighetene, noe som krever ivaretagelse av spesifikke prinsipper, som inkluderer påtale av gjerningsmannen.

»MYTE 5: BARE UDYR VIL DØMME SINE DØTRE TIL TVUNGET ELLER TIDLIG EKTESKAP

Foreldre tror ofte at ekteskap vil sikre datterens fremtid og trygghet. Jenter som er tvunget til å gifte seg har imidlertid høyere risiko for depresjon, selvmordsforsøk og vold i hjemmet. Kultur, tro og tradisjon er ikke årsaken til tvangsekteskap. De er unnskyldningene for det.

» MYTE 6: DETTE ER SAKER SOM BARE ANGÅR FAMILIEN OG KULTUREN

Konsekvensene av tvangs- og tidlig ekteskap holder seg ikke innenfor familien. De påvirker hele samfunn og land. Ofrene er mer utsatte for å bli gravide før kroppen er moden nok, noe som øker

risikoen for mor- og spebarnsdød. I tillegg er det mye mer sannsynlig at de dropper ut av skolen og bli ofre for vold i hjemmet. Dette er et brudd på menneskerettighetene.

»MYTE 7: DISSE JENTENE ER HELT HJELPELØSE

Faktisk kan jenter spille en stor rolle i å forebygge tvangs- og tidlig ekteskap - når de kjenner sine rettigheter og har tilgang til riktig informasjon og muligheter. Disse omfatter deres rett til verdighet, deres rett til utdanning og helse, deres rett til å leve fri for misbruk og tvang, og deres rett til å velge, som voksne, om og hvem de skal gifte seg med. Tilgang til viktig informasjon og tjenester, inkludert grundig seksualundervisning og opplæring i livsferdigheter er avgjørende. Når folk begynner å se sunne, utdannede, selvsikre og ugifte unge jenter som den nye normalen, vil oppfatninger og forventninger om tvungen og tidlig ekteskap endres.

»MYTE 8: BARE STRENGE STRAFFER KAN FÅ SLUTT PÅ DENNE PRAKSISEN

De fleste land har allerede vedtatt strenge lover mot barneekteskap.

I Frankrike og Østerrike er den maksimale straffen for tvangsekteskap fem års fengsel.

Selv om det er sant at disse lovene trenger bedre håndheving, kan ikke lover alene få slutt på praktiseringen av tvang/tidlig ekteskap. Nulltoleranse må være samfunnets mål, og bevisstgjøringstiltak må iverksettes for å utfordre og endre stereotypier om rettighetene til begge kjønn, som er årsaken til kjønnsdiskriminering.

»MYTE 9: PRAKSISEN MED TVANG/TIDLIG EKTESKAP ANGÅR IKKE MEG

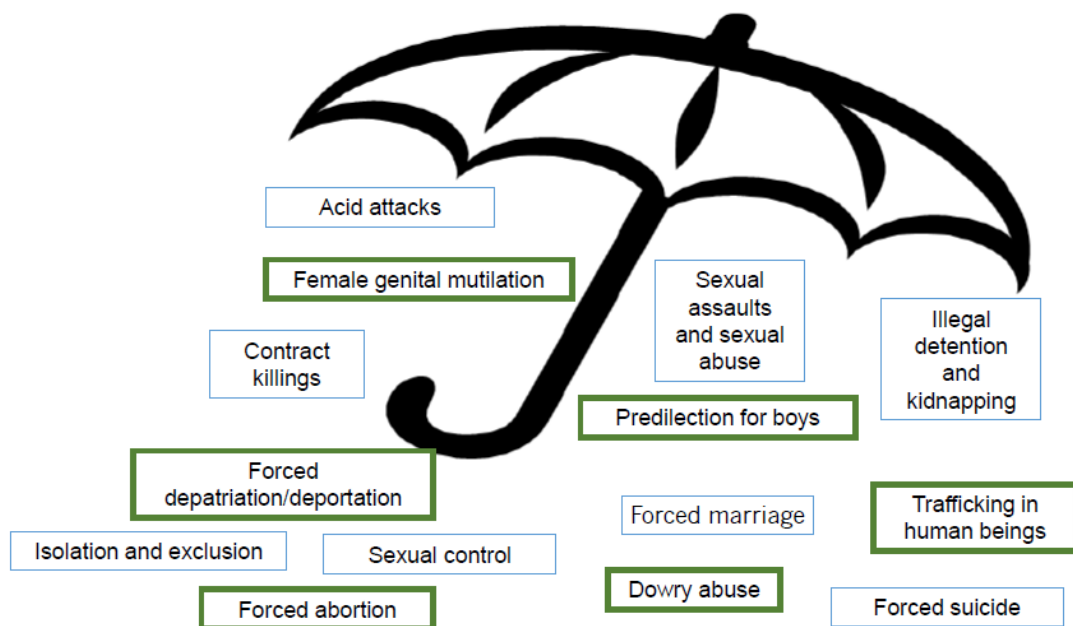
Når potensialet til en tredjedel av alle jenter er undergravd, påvirkes alle. Tapet av deres samlede potensiale er utrolig stort, og det berører alle økonomier og arbeidsstyrker i verden. Respekt for menneskerettighetene er hver enkelt borgers ansvar.

»MYTE 10: VED Å VÆRE MOT TVANGSEKTESKAP, ER VI MOT RELIGIONEN

Alle store religioner hevder at alle har rett til å velge hvem de skal gifte seg med. Familier eller lokalsamfunn kan imidlertid bruke et religiøst argument for å prøve å tvinge en sønn eller datter til å godta et ekteskap mot sitt eget ønske. Å tvinge noen til å gifte seg er mot islamsk praksis og lære, som i andre religioner. Derfor er spørsmålet om tvangs-/tidlig ekteskap ikke et spørsmål om religion, men en kulturell praksis som bryter med menneskerettighetene.

'Vanærens paraply'

Mange forbrytelser og overgrep skjuler seg bak ordet «ære». Det er viktig for personer i hjelpeapparatet å ha kjennskap til mangfoldet av forbrytelser som forsvarer av åresbegrepet.

Det fremkommer tydelig i skjemaet at denne typen vold ikke opptrer enkeltvis, men snarere er en kombinasjon av menneskerettighetsbrudd. Selv om nesten alle overgrep ser like ut, er det viktig å utforske og identifisere kjennetegnene på lokalsamfunn som begår vold i «ærens» navn.

DEL 3: JURIDISK RAMMEVERK OG ANALYSE AV RETTSPRAKSIS I ÆRESRELATERTE KRIMINALSAKER

Æresrelaterte overgrep og vold, som enhver form for vold, utgjør samlet et brudd på menneskerettighetene, i tillegg til kjønnsbasert diskriminering, der ofrene er kvinner, eller brudd på barns rettigheter, når ofrene for slik vold er mindreårige. Tradisjoner som har en negativ innvirkning på kvinners og barns helse, og som bryter internasjonale menneskerettigheter, er definert som "skadelig tradisjonell praksis" (f.eks. kjønnslemlestelse, tvangsmating av kvinner, tidlig ekteskap, de ulike tabuene eller tradisjonene som hindrer kvinner i å kontrollere sin egen fruktbarhet; ernæringsmessige tabuer og tradisjonell fødselspraksis; kjønnsseleksjon og dets implikasjoner for jentebarnets status; spedbarnsdrap; tidlig graviditet; og medgift¹⁶). Å overvinne og straffe slik praksis er viktig fordi ingen bør bli fratatt sin verdighet og menneskerettigheter på grunn av tradisjoner og kultur i et samfunn. De viktigste oppgavene til FN og Europarådet er å skape virkemidler for å bekjempe vold og å fremme folkeretten, slik at den anvendes direkte eller ved å innlemmes i den lokale lovgivningen i de berørte medlemsstatene.

Å innføre disse internasjonale standardene bidrar til en felles nasjonal lovgivning og til identifikasjon og handling mot denne typen vold.

1. Internasjonalt juridisk rammeverk

Det viktigste regelverket av internasjonal juridisk betydning for opprettelsen av rammeverket, og de nødvendige faktorene for å gjenkjenne og tilby beskyttelse i tilfelle vold i ærens navn er:

- **Verdenserklæringen om menneskerettigheter vedtatt i 1948 av**

¹⁶<https://www.coe.int/bg/web/compass/what-are-human-rights>

FNs Generalforsamling er det viktigste globale virkemiddelet for beskyttelse av menneskerettigheter og som sikrer grunnleggende rettigheter og friheter, hvorav enkelte er av særlig betydning for å sikre ikke-vold, som frihet fra diskriminering (Artikkel 7), retten til liv, frihet og personlig sikkerhet. (Artikkel 3), frihet fra slaveri (Artikkel 4), frihet fra tortur og fra nedverdiggende behandling (Artikkel 5).

➤ **Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (kjent som Den europeiske Menneskerettskonvensjon, EMK)** vedtatt av alle medlemslandene i Europarådet i 1950, er det viktigste menneskerettighetsdokumentet i Europa og gjennomføringen av den er sikret av Den europeiske Menneskerettsdomstolen.

➤ **Konvensjon om å avskaffe alle former for diskriminering av kvinner** vedtatt av FN's generalforsamlings resolusjon 34/180 av 18. desember 1979, oppfordrer medlemsstatene til å innføre lovgivende tiltak for å forhindre diskriminering mot kvinner, for å sikre kjønnsuavhengig likhet for loven, og å oppmuntre til å overvinne kulturelle mønstre og fordommer som fører til underordning eller dominans av ett kjønn over et annet, eller begrensning og hindring av utøvelse av rettigheter på grunnlag av kjønn. Disse garantiene er svært viktige for å få slutt på denne typen vold, gitt det faktum at dette er forbrytelser som er nært knyttet til de tradisjonelle oppfatningene om kontroll av kvinner og barns seksuelle og sosiale valg i en samfunnsgruppe.

- **Konvensjon mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff** (1984).
- **Konvensjon for beskyttelse av rettighetene til alle migrasjonsarbeidere og medlemmer av deres familier** (1990).
- **FNs konvensjon om barnets rettigheter** (1989) er den første juridisk bindende internasjonale avtalen som bekrefter alle barns menneskerettigheter.
- **Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter** vedtatt 1. desember 2009 er et vesentlig skritt for å sikre menneskerettighetene. De seks delene av pakten inneholder grunnleggende rettigheter som retten til liv, forbud mot tortur, slaveri og dødsstraff, retten til privatliv, ekteskap og tankefrihet, yringsfrihet, rett til utdanning, arbeid, eiendom og annet.
- **Generalforsamlingsresolusjon A/RES/57/179** om tiltakene som skal iverksettes for å avskaffe forbrytelser mot kvinner begått i ærens navn fra 2003.
- **Generalforsamlingsresolusjon A/RES/59/165** om tiltakene som skal iverksettes for å avskaffe forbrytelser mot kvinner og jenter begått i ærens navn fra 20. desember 2004.
- **Resolusjon 1468 (2005) om tvangsekteskap og barneekteskap** fra Europarådets parlamentarikerforsamling.

- **Resolusjon 843 (IX) vedtatt i FNs generalforsamling, 17. desember 1954** om skikker, gamle lover og praksis knyttet til ekteskap og familie som er uforenlig med prinsippene i FN-pakten (Verdenserklæringen om menneskerettigheter).

- **Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot**

kvinner og vold i nære relasjoner vedtatt i Europarådet (den såkalte Istanbul-konvensjonen) av 2011 inneholder en av de mest komplette forskriftene på internasjonalt nivå om beskyttelse mot kjønnsbasert vold og inkluderer klare forskrifter, som i **artikkel 37 'Tvangsekteskap'**

'Statlige parter er forpliktet til å kriminalisere forsettlig tvang av en voksen eller av et barn til å inngå et ekteskap', og med hensyn til ære presentert i artikkel **42: Uakseptable rettferdiggjørelser for forbrytelser, herunder forbrytelser begått i «ærens navn»** *'Partene skal ta de nødvendige lovgivende eller andre tiltak for å sikre at påfølgende straffesaker som følge av voldshandlingene som omfattes av denne konvensjonen, kultur, skikker, religion, tradisjon eller såkalt ære, ikke skal betraktes som rettferdiggjøring for slike handlinger. Dette dekker spesielt påstander om at offeret har overtrådt kulturelle, religiøse, sosiale eller tradisjonelle normer eller skikker for passende oppførsel.* (Erklært grunnlovsstridig av Grunnlovsdomstolen i Republikken Bulgaria 3/2018)

2. Nasjonal forskrift

Menneskerettighetene, og spesielt rettigheter i tilfeller av æresrelatert vold, avhenger i stor grad av politikk, lover, prosedyrer og virkemidler som er vedtatt og satt ut i livet på nasjonalt nivå. Nasjonale prosedyrer og rettsregler har en mer umiddelbar og direkte anvendelse og innflytelse, enn de på internasjonalt nivå. Det er imidlertid svært viktig at det nasjonale lovverket er tilstrekkelig og i samsvar med gjeldende internasjonale forskrifter.

Hovedverktøyet for beskyttelse mot denne typen kriminalitet er **straffeloven**. I henhold til straffelovens artikkel 3 gjelder loven for alle forbrytelser begått på bulgarsk territorium, derfor kan beskyttelse mot æresforbrytelser i alle dens former søkes av alle som er strafferettslig tilregnelige.

I 2019, etter at grunnlovsdomstolen erklærte Istanbul-konvensjonen grunnlovsstridig, ble visse handlinger begått *'under betingelsene for vold i nære relasjoner'* kriminalisert. For første gang ble det innført en definisjon av vold i nære relasjoner' i straffeloven. Ifølge straffelovens artikkel 93 (31) ¹⁷ er forbrytelsen begått *' hvis den utføres med **systematisk fysisk, seksuell eller psykisk vold, setter personen i økonomisk avhengighet, begrenser privatlivet ved tvang,***

¹⁷Article 93 (31) of the Criminal Code (SG, issue 16/2019).

personlig frihet og personlige rettigheter påtvunget individet i større eller mindre grad, en ektefelle eller eks-ektefelle, en person som man har et barn med, en som man er - eller har vært- i et reelt ekteskapslignende boforhold med, eller en person som man bor med, eller har bodd i en felles husholdning med.'

Det er åpenbart at denne typen kriminelle handlinger bryter med rettigheter og verdier, i likhet med såkalte "æresforbrytelser" mot personlig frihet, viljefrihet, personlige rettigheter etc.

Frem til da fant man bare definisjon av vold i nære relasjoner i sivilretten - artikkel 2 i loven for å bekjempe vold i nære relasjoner. *I lovgivningen i vårt land mangler det imidlertid fortsatt en definisjon av æresrelaterte overgrep eller vold.*

Det bør skilles mellom 'æreskriminalitet' og handlinger som ikke er straffbare, men som utgjør inngripen overfor enkeltpersoner i form av "æresrelaterte overgrep/vold". Det de kriminelle overgriperne har til felles er ett bestemt trekk – en atferd forbundet med å begå æresrelatert vold for å forsvare sine kulturelle og religiøse overbevisninger, eller når "æreskodeksen" til familien eller samfunnet krenkes. Når det gjelder de ulike årsakene bak slike forbrytelser, og tilgjengeligheten av klare *lovdata om gruppen* og gjerningspersonenes etnisitet, henholdsvis ofrene, kan følgende grupper av forbrytelser hovedsakelig identifiseres som æresforbrytelser eller æresrelaterte forbrytelser i Bulgaria:

1. **Forbrytelser mot ekteskap og familie:**

- anspore til, eller pålegge noen å inngå ekteskap gjennom bruk av makt, trussel eller maktmisbruk (**Artikkel 177, avsnitt 1 i Straffeloven**),
- bortføre en annen med det formål å tvinge ham/henne til å inngå ekteskap (**Artikkel 177, avsnitt 2 i Straffeloven**);
- gi kompensasjon eller være mellomledd til en slik kompensasjon (**Artikkel 178 i Straffeloven**).

Ifølge Grunnlovens artikkel 46 er ekteskap mellom mann og kvinne frivillig. Bare sivilekteskap er anerkjent som lovlig, og former, betingelser og prosedyre for inngåelse og oppløsning er regulert av familieloven, som fastsetter at en domstol bare unntaksvis kan tillate ekteskap for mindreårige over 16 år. De grunnleggende prinsippene er likestilling og frivillighet mellom ektefeller.

Beskyttelse av barn er generelt formulert i barnevernloven (**Child Protection Act**) artikkel 10 : *'Alle barn har rett til beskyttelse ut ifra sin normale fysiske, intellektuelle, moralske og sosiale utvikling, og beskyttelse av hans/hennes rettigheter og interesser.'*

Artikkel 2 i Barnekonvensjonen (Convention on the Rights of the Child) fastslår at *'Medlemsland sikrer de rettighetene som er fastsatt i den nåværende konvensjonen for alle barn innenfor deres jurisdiksjon, uten diskriminering av noe slag.'*

Folkeretten definerer **tidlig ekteskap** som *ekteskap mellom barn*. Resolusjon 1468 i Europarådets parlamentariske forsamling (PACE) definerer "**barne-ekteskap**" som *'forening av to personer, hvorav minst en er under 18 år.'*

Problemet med tidlig- og tvangsekteskap i vårt land forekommer hovedsaklig blant befolkning med romer-opprinnelse. Den siterte UNICEF-studien inneholder følgende data¹⁸: *'I 2001 var 6181 jenter under 18 år i samboerskap, hvorav 2283 var under 16 år. På ti år har antallet 18 år gamle jenter i samboerskap gått ned med om lag 30 prosent, til 4334 i 2011. Blant jenter under 16 år i samboerskap er nedgangen 33 prosent – til 1505 i 2011.'*

Disse ekteskapene er en alvorlig form for seksuell vold som bryter barns grunnleggende rettigheter som utdanning, sunt liv, trygghet, rettsikkerhet og sosialt miljø. De mest utsatte er jenter under 18 år, som er tvunget til å leve med en partner, noe som fører til tidlig graviditet, seksuelt overførbare sykdommer, lav utdanning, isolasjon fra sosialt liv og permanent marginalisering.

Som **begrunnelse/motiv** for å ta beslutninger om tidlig- eller tvangsekteskap kan nevnes: tradisjoner, sosiale og økonomiske faktorer, dårlige levekår og lavt utdanningsnivå, lav inntekt, eller ingen inntekt i det hele tatt.

Straffelovens paragraf I, kapittel IV opplyser om hvilke former som er **forbrytelser mot ekteskap** som der to av delene påvirker **ytringsfriheten i forbindelse med ekteskap - straffelovens artikkel 177 og artikkel 178**. Det som rammes er frihet i ekteskapet slik det er uttrykt i loven.

Straffelovens paragraf II, kapittel IV **regulerer forbrytelser mot familien**. I de regionene omfattet av bulgarsk lovgivning som prosjektet har studert, er det ingen bevis for at de

¹⁸ https://www.unicef.org/bulgaria/sites/unicef.org.bulgaria/files/2018-10/Report_on_Social_Norms_Bul.pdf s. 21

ovennevnte kriminelle handlingene har blitt begått som "æresforbrytelser". Av forbrytelsene som inngår i straffeloven Del I, kapittel IV, har derfor bare de som kommer under straffelovens paragraf 177 og 178 – 'forbrytelser mot ekteskap', vært gjenstand for studien.

2. **Forbrytelser mot ungdom - Straffelovens del II, kapittel IV:**

- anspore til, eller pålegge noen å leve som ektepar gjennom bruk av makt, trussel eller maktmisbruk (**Artikkel 190, avsnitt 1 i Straffeloven**)
- bortføre en annen med det formål å tvinge ham/henne til å leve med en annen som ektefelle (**Artikkel 190, avsnitt 2 i Straffeloven**)
- tvinge noen til å leve som ektefelle ved å villedde ham/henne med det formål å overtale ham/henne til å krysse grensen til en annen stat (**Artikkel 190, avsnitt 3 i Straffeloven**);
- å leve som mann og kone med en person av kvinnelig kjønn, som ikke er fylt 16 år (**Artikkel 191, avsnitt 1 i Straffeloven**);
- en voksen som overtaler til - eller tilrettelegger for en mindreårig mann og en kvinne som ikke har fylt 16 år, til å leve som ektefeller, uten å inngå ekteskap, (**Artikkel 191, avsnitt 2 i Straffeloven**);
- grovt lovbrudd i henhold til **Artikkel 191, avsnitt 3 i Straffeloven**- hvis handlingene under de foregående avsnittene har blitt begått av en person under 14 år;
- gi eller motta en kompensasjon eller være mellomledd for å yte en slik kompensasjon til en forelder eller slektning for å gi tillatelse til at hans/hennes datter eller kvinnelige slektning, som ikke har fylt 16 år, får leve som gift med en person (**Artikkel 192 i Straffeloven**).

Dette er forbrytelsene i henhold til straffelovens artikkel 190, 191 og 192, der det finnes data for at årsakene bak utøvelsen av visse **skikker og praksis** gjerningsmennene og ofrene overholder, gitt henholdsvis gjerningspersonenes og ofrenes **gruppe** og etnisitet. Rettspraksis viser at handlingene etter straffelovens artikkel 190-192 er de klareste uttrykk for såkalte æresforbrytelser, da de er den hyppigste benyttede straffene pålagt av domstolene , og er - med få unntak, nesten like.

Ifølge en rekke studier er kravet **om å opprettholde brudens jomfruelige status (ære, jomfrudom) den viktigste sosiale normen for barne-ekteskap blant romere**. *Kravet om en jentes uskyld er ikke en romer-tradisjon i seg selv; men det anses av romere å være en viktig del av deres identitet. Jomfrudom som norm, anses fortsatt å være den viktigste etniske differensieringsmarkør for identitet som skiller dem fra andre etniske grupper.*

Denne særegenheten finnes i begrunnelsene i noen av de undersøkte rettsavgjørelser¹⁹ : *'De respekterte begge tradisjonen til roma som etnisk **gruppe**, slik som den dagen da de rømte og gjemte seg med slektninger av R. og tilbrakte litt tid sammen. Ved å følge denne tradisjonen visste de to ungdommene at de ville tvinge sine foreldre til å godta beslutningen om å bo sammen, fordi **ifølge den etniske gruppen, ble jenta guttens kone etter at hun hadde stukket av og tilbrakte tid alene med ham. Samme kveld dro de to ungdommene til N.R sitt hjem, hvor de kunngjorde beslutningen til hans foreldre - de tiltalte A.N. og D.R. De aksepterte beslutningen og ble enige om at de to ungdommene skulle begynne å leve sammen som mann og kone, hvorpå de besøkte hjemmet til de tiltalte A.A. og S.A. for å be om G. sin hånd.'***

Det samme er oppgitt i en annen beskrivelse²⁰ : *'I begynnelsen av mai samme år - og i samsvar med romatradisjoner bestemte de to ungdommene seg for å leve sammen som mann og kone. Den ... 2014 rømte de to ungdommene fra sine hjem, vel vitende om at den **etniske gruppen godtar at jenta blir guttens kone når hun stikker av med ham.***

Fra analysen av rettsavgjørelser er det fastslått at i en stor del av forbrytelsene, spesielt de i henhold til artikkel 191, avnitt 2 i straffeloven, deltar mer enn én person - vanligvis foreldrene til personer som er tilbøyelige til, eller har fått anledning til å leve som mann og kone uten ekteskap, noe som er typisk for disse samfunnene basert på deres skikker.

3. Særegenheter ved de pålagte sanksjonene

Basert på de analyserte 69 rettsavgjørelser, innenfor jurisdiksjonen til de følgende regionale domstolene: Provinsen Sofia - 19, Regional Court-Ihtiman - 12; Plevan - 11; Blagoevgrad - 8; Targovishte -5; Vratsa-3; andre områder med regionale domstoler - 23, ble straffereaksjonene som følger:

- Bot BGN 1000 - 50
- Bot BGN 1300 - 1
- Bot BGN 500 - 1
- Fengsling - 4
- Prøvetid – 3
- Frikjennelse- 3

¹⁹Decision No. 144/14.09.2015 on criminal case No. 456/2015 of Regional Court - Ihtiman (Article 191, paragraph 2 of the Criminal Code, Article 20, paragraph 1 of the Criminal Code, Article 20, paragraph 2 of the Criminal Code, Article 78a of the Criminal Code).

²⁰Decision No. 116/22.07.2015 on criminal case No. 335/2015 of Regional Court - Ihtiman (Article 191, paragraph 2, Article 20, paragraph 1 of the Criminal Code, Article 78a of the Criminal Code).

Det betyr at i mer enn 70% av tilfellene er straffen en bot på BGN 1000, som er minimumsbeløpet i henhold til artikkel 78a, avsnitt 1 (fra 1000 til 5000 BGN). Det bør bemerkes at i disse tilfellene har retten ilagt forelegg og sluppet gjerningspersonene fri fra straffeansvar på grunnlag av artikkel 78a i straffeloven, uten å pålegge straffer i henhold til artikkel 37 i straffeloven. I disse tilfellene analyserer retten i detalj alle formildende og skjerpene omstendigheter, vurderer om de oppfyller kravene i henhold til artikkel 78a, punkt 1 b 'a', 'b' og 'c': fengsel på opptil 3 år, eller en lettere straff for en forsettlig forbrytelse; fengsling på opptil 5 år, eller en lettere straff for uforsettlig kriminalitet; gjerningspersonene må ikke ha blitt dømt for en forbrytelse av generell art, og må ikke ha blitt frikjent for straffeansvar i henhold til denne delen av straffeloven; eiendomsskadene forårsaket av forbrytelsen må kompenseres. **I de fleste tilfeller retten har anvendt artikkel 78a i straffeloven og har ilagt en overtredelsesbot, og i fastsettelse av botens størrelse har retten diskutert 'manglende økonomiske midler'.**

4. Rett til fri rettshjelp

Loven om fri rettshjelp, som trådte i kraft 01.01.2006, regulerer vilkårene for å gi fri rettshjelp i kriminelle, sivile og administrative saker i alle rettsinstanser for å sikre lik tilgang på rettshjelp for alle.

I henhold til artikkel 23 i loven, sørger myndighetene for gratis juridisk bistand for personer som ikke er i stand til å betale for juridisk hjelp.

Ut i fra 69 analyserte rettssaker er det fastslått at bare i 10 av dem ble det utnevnt en offentlig forsvarer - 9 og 1 fagrepresentant (15% av tilfellene). Ettersom både tiltalte og ofre ikke har noen utdanning, eller kún grunnskole, og i sjeldne tilfeller – videregående utdanning; har de ingen lovkultur, ingen inntekt og ingen mulighet til å skaffe tilstrekkelig **juridisk bistand**. Dette kan rettferdiggjøre konklusjonen om at de må få tilgang til en offentlig forsvarer, for å bli sikret en rettferdig rettergang. De fleste ofrene for forbrytelsen har ikke den nødvendige inntekten til å betale en advokat eller til å sikre sine rettigheter. Den eneste sikkerheten som gjenstår er muligheten til å søke og motta juridisk bistand i henhold til rettshjelpsloven på generelt grunnlag. Gjennom de undersøkte tilfellene er det fastslått at i de fleste tilfeller ble verken ofrene eller deres gjerningsmenn tilbudt eller gitt juridisk bistand under behandlingen av saker om æresforbrytelser.

Domstolene råder ikke alltid partene i forhandlingene om å søke rettshjelp ved å utnevne en offentlig forsvarer etter loven om fri rettshjelp. I tilfelle straffesaken allerede er iverksatt, krever de instanser forhandlingene gjennomføres gjennom, henholdsvis retten, bevis fra relevante myndigheter for å vurdere om parten er i stand til å betale advokathonorarer. Deretter kan partene få rettshjelp. Samtidig, i de aller fleste tilfeller under vurderingen av eiendomsstatus og andre data om partene i forhandlingene (tiltalte og offer), og mangel på utdanning og kunnskap om lovene, gjøres ikke partene oppmerksomme på at de har rett til og trenger juridisk bistand, noe likhet for loven krever i lys av internasjonale og europeiske normer for en rettferdig rettsak. Det er mangel på tilstrekkelig spesialisert kunnskap på dette området og mekanismer for en tydelig anerkjennelse av og tilstrekkelig beskyttelse av de involverte i forhandlingene og andre som er involvert i prosessen.

Analysen av de studerte rettsavgjørelsene viser at bortsett fra mangelen på rettshjelp, velger ofrene i de fleste tilfellene ikke å opptre som sivile saksøkere. Sistnevnte omstendighet er også påvirket av det faktum at ofrene vanligvis er avhengige av gjerningsmannen/tiltalte, eller respekterer sin kultur og gruppens skikker og tradisjoner.

5. Konklusjoner

De juridiske reglene for "æresforbrytelsene" er samlet i kapittel fire i straffeloven - "Forbrytelser mot ekteskap, familie og ungdom" - Artiklene 177 og 178, artiklene 190, 191 og 192 i straffeloven.

1) Ofrene for "æresforbrytelser" er i de fleste tilfeller personer av romer- opprinnelse, og grunnen til å begå slike handlinger er hovedsakelig forankret i tradisjoner innad i gruppen, i den mangelfulle lovforståelse hos gjerningspersonene, i beskyttelse av 'verdier', som er typisk for visse samfunn, og noen ganger lave inntekter og ønsket om å motta materielle fordeler.

2) I de fleste tilfeller er gjerningsmennene for "æresforbrytelser" personer uten utdanning, med grunnskole eller i sjeldne tilfeller med videregående utdanning.

3) Forbrytelsene rammer visse grupper av personer som i de fleste tilfeller er under 18 år, under 16 år og under 14 år, disse er også de mest sårbare.

4) Forbrytelsene rammer for det meste mennesker fra etniske samfunn. Hittil er det verken identifisert tilfeller der migranter er gjerningspersoner eller ofre for disse forbrytelsene.

5) Forbrytelsene rammer hovedsakelig unge kvinner og jenter, og i enkelttilfeller er gjerningsmannen eller offeret en person med psykiske problemer.

- 6) Forbrytelsene er begått av ofrenes foreldre eller slektninger, og det er vanligvis mer enn én tiltalt i en sak.
- 7) I de fleste tilfeller der partene bor under samme tak, bruker retten artikkel 78a i straffeloven og ilegger en overtredelsesbot på ca BGN 1000, gitt omklassifisering av lovbruddet til en mindre sak på grunn av påfølgende ekteskap mellom personene.
- 8) Det er nødvendig for påtalemyndigheten, etterforskere og rettsinstanser å informere ofrene, samt tiltalte, om muligheten til å få rettshjelp etter rettshjelpsloven, samt å få slik bistand i samsvar med kravene til en rettferdig rettsak.

DEL 4: MENNESKERETTIGHETS-SYSTEMET: MATERIALE FOR FAGPERSONER

HINDRE FOR Å ANMELDE ÆRESRELATERT VOLD

Mange ofre for æresrelatert vold står overfor hindringer for å melde fra om misbruk og søke hjelp eller støtte. Dette kan skyldes mangel på bevissthet rundt og kunnskap om hvor og hvordan man søker støtte, eller det kan skyldes typen overgrep.

De vanligste hindringene for å melde fra som offeret opplever

- Sakene oppleves av familiemedlemmer så vel som av lokalsamfunnet og storsamfunnet som et privat problem.
- Å diskutere vold med mennesker som ikke er familiemedlemmer blir oppfattet som et stigma.
- En felles tro på det vil gå offeret "ille" hvis det rømmer hjemmefra eller de anser lidelse for å være en del av deres skjebne.
- Seksuelle overgrep blir en unnskyldning fordi man ikke har barn og/eller arvinger.
- Offerets frykt for å bli et hinder for at brødre og søstre blir gift.
- Frykt for at de vil opprøre familien eller at de vil komme i konflikt med familietradisjoner eller kulturelle normer.
- Religiøs tro på at ekteskapet er hellig.
- Overgrep og vold fra mer enn én person.
- Frykt for å bryte konfidensialitet, spesielt hvis familien finner det ut.
- Frykt for utvisning (fra hjem eller land).
- Frykt for utstøtelse fra samfunnet eller å sette noen i forlegenhet.
- Offeret frykter at de vil finne ham/henne.

Andre hindre

- Oppfattet eller faktisk mangel på bevissthet og kunnskap om hvor man kan få hjelp og støtte.
- Bare et fåtall ansatte er klar over de kulturelle særegenhetene.
- Motvilje mot å endre migrasjons-status.
- Manglende tilgang til offentlige midler som flyktninger og manglende språkferdigheter, noe som øker isolasjonen.
- Manglende tillit til menneskerettighetsorganisasjoner og tidligere dårlige opplevelser.

INDIKATORER OG FARESIGNAL SOM TYDER PÅ MULIG æresrelatert VOLD

Merkbar endring i atferden

- Avtaler blir ofte brutt.
- Personen ser redd, engstelig eller deprimert ut.
- Personen er alltid ledsaget når vedkommende deltar på en konsultasjon/møte/avtale.
- Partneren/familiemedlemmet ser aggressiv, dominerende ut.
- Personen er passiv og redd.

På skolen og på jobb:

- Fravær eller uteblivelse fra skolen eller jobb.
- Lav motivasjon på skole, institutt, universitet og/eller på jobb.
- Fravær eller motvilje mot å delta i pedagogiske aktiviteter.
- Lave akademiske kvalifikasjoner.
- Mangel på nøyaktighet.
- Overvåket faglig utvikling/karriere.

Når det gjelder fysisk og psykisk helse:

- Hyppige besøk hos legen uten tilsynelatende grunn.

- Alkohol- eller narkotikamisbruk.
- Selvskading eller selvmordstanker/-forsøk.
- Spiseforstyrrelser.
- Depresjon.

Det er allerede en mappe i politiets register:

- Familiekonflikter, inkl. arrestasjon/ forvaring av barn fra den samme familien.
- Unge jenter eller andre familiemedlemmer forsvinner.
- Å rømme hjemmefra eller forsvinne.
- Historikk der søsken er tvunget inn i ekteskap.
- Tilfeller av vold i hjemmet eller kjønnsbasert mishandling registrert hos politiet i private konflikter.
- Kriminell eller antisosial atferd.

Negativ sosial kontroll og familiekontroll:

- Ubegrunnede restriksjoner og kontroll.
- Isolasjon.
- Økonomisk kontroll, inndragning av eiendeler, stipender og økonomisk støtte.

INTERVENSJON VED ÆRESRELATERT VOLD

Det bør tas med i betraktningen at når en person søker hjelp og støtte, bør hjelpeapparatet allerede være klar over risikoen de tar. Ekspertene bør ikke undervurdere motet denne handlingen krever, og bør ha en profesjonell og støttende tilnærming.

Ta det på alvor

Det er ekstremt viktig å ta på alvor enhver rapportering om æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, selv om det bare er basert på et tips. Kvinner, jenter, og menn som er i faresonen for denne typen vold kan også til en viss grad undervurdere farene de står overfor. Ikke undervurder faren for deres liv. Husk at andre familiemedlemmer, som antas å ha hjulpet offeret, også er i faresonen. Det viktigste første trinnet er å gi beskyttelse for det påståtte offeret. Følg fremgangsmåtene i din organisasjon. Husk også at et offer for æresrelatert vold, tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse må overvinne de enorme kulturelle, personlige og tradisjonsrelaterte

fordommene mot å stole på en venn eller en spesialist, eller å søke kontakt med en institusjon. Det kan også være en situasjon der en venn signaliserer mulig æresrelatert vold. Umiddelbar handling må da iverksettes for å beskytte offeret. Behovet for å sette i verk tilpassede tiltak (positive action) er avgjørende for en effektiv og ansvarlig respons.

- **Det er viktig å lytte** til offerets, eller det mulige offerets bekymringer - husk at hun kanskje ikke kan forklare hvorfor hun/han tror hun er i fare eller har bevis på dette.
- **Oppsøk ikke** familie eller ledere i gruppen – det kan øke faren for offeret.
- **Forsøk ikke** å mekle eller gjøre avtaler med familie eller/og medlemmer av gruppen.
- **Unngå å anta**, og ikke døm utelukkende på grunnlag av dine oppfatninger av "kulturelle forskjeller".
- Forsikre offeret at du tar offerets sikkerhet på største alvor og **tilby støtte**. Alle ofre må behandles med en høy grad av ansvarsfullhet og hensynsfullhet for situasjonen de er i.
- Forsikre offeret om at alt er **taushetsbelagt** og at familie og andre medlemmer av gruppen ikke vil få vite noe.
- Vurder situasjonen nøye og beskriv med tydelighet for offeret alle mulige **sikkerhetstiltak som** du har tatt, selv om offeret ber om å få reise hjem.
- **Flytt offeret til et trygt sted** familie og venner ikke kjenner til.
- Sørg for at **alle andre institusjoner har blitt varslet om** saken og har iverksatt nødvendige tiltak for å sikre offerets sikkerhet når de overtar saken fra deg.
- **Hvis du trenger en tolk, bruk en profesjonell tolk**. Bruk ALDRI venner eller familiemedlemmer (deres barn) eller medlemmer av lokalsamfunnet. Pass på at tolken ikke kjenner offeret og ikke har noen kontakt med samfunnsgruppen. Når det er mulig, få offerets samtykke til å involvere riktig tolk. Snakk alltid med tolken før og etter samtalen.
- Råd **offeret til å endre mobilnummeret sitt for** å unngå å bli funnet av familiemedlemmer gjennom direkte kontakt eller sporing av mobilen.
- Be **offeret om å endre bankinformasjonen sin for** å unngå å bli sporet.
- **Opprett et kodesystem** for å kontakte offeret - bruk passord. Dette er ekstremt

viktig når du bruker SMS.

- **Hold kontakten med offeret** på den måten hun foretrekker.
- **Vurder risikoen for barn, søsken** og iverksett nødvendige tiltak.
- **Vær forsiktig når du bruker offentlige tjenester, betaling, leie eller helsetjenester.** Dette kan sette offeret i fare (familie- og samfunnsmedlemmer kan arbeide i disse institusjonene og bli varslet om hvor hun oppholder seg).
- **Gi råd til arbeidsgiveren eller utdanningsinstitusjonen** om situasjonen og forklar behovet for å skape et trygt miljø.

HUSK:

Din rolle er ikke å oppmuntre en kvinne til å forlate sin partner og hjem.

Å komme seg vekk betyr ikke alltid en slutt på volden.

Kvinner har til og med større risiko for bli drept eller alvorlig skadet når de er alene eller forlater en aggressiv partner eller familie.

RÅD TIL REPRESENTANTER FOR POLITIET

Savnede personer

Rapportering av savnede personer, spesielt unge kvinner og jenter, bør gi en god grunn til å se nærmere på saken. Dokumenterte tilfeller viser ofte at jenter og unge kvinner forlater sine hjem for å unnsnippe et arrangert ekteskap eller et tvangsekteskap. Fagpersoner bør være klar over at familiemedlemmer og medlemmer av gruppen kan involvere politiet eller andre institusjoner for å finne "noen som har rømt", og dermed prøve å unnsnippe ansvar for volden. Samtidig kan familien og gruppen gi falsk informasjon, og erklære den savnede personen for selv å være en overgriper, for på den måten påvirke politiets innsats for å finne personen.

Det er mange tilfeller der familier og samfunnsmedlemmer prøver å hindre politiets etterforskning av savnede mennesker ved å skjule informasjon eller peke i feil retning. Uansett hvor innlysende omstendighetene ser ut til å være, må de som er involvert i saken vurdere de potensielle konsekvensene ved å returnere den savnede personen til familien.

'The Only Chance Rule'

Når offeret eller det mulige offeret har tatt skrittet for å søke hjelp og støtte, er det viktig med umiddelbar og advekat handling. Det er svært sannsynlig at det ikke kommer flere muligheter for å hjelpe offeret. Denne muligheten er kjent som '*En sjanse-regelen*'.

HVA POLITIET BØR GJØRE

- Å sette beskyttelse av offeret og hennes sikkerhet først for å hindre ytterligere risiko.
- Å vurdere den potensielle faren for offeret, og ta hensyn til forhold som kan skade offeret.
- Å intervju offeret alene på et beskyttet sted.
- Forsikre offeret om at samtalen vil være konfidensiell og at ingen informasjon vil bli delt med hennes familie, venner eller medlemmer av gruppen.
- Å akseptere hva det potensielle offeret forteller.
- Å forklare alle muligheter og mulige resultater for offeret.
- Å anerkjenne og respektere hennes ønsker.

- Å analyse risikoen.
- Å være klar over enhver risiko for fagpersonen og vurdere beskyttelsesbehov.
- Å kontakte en ekspert på "æres"-relatert vold så fort som mulig.
- Å sørge for en sikker måte å kontakte offeret på.
- Å samle inn informasjon for å gi til saksansvarlige og legge den i arkivet.
- Å skaffe kontakter og hjelpe offeret til å ha med saksinformasjon fra hjelpeinstitusjoner.
- Å evaluere delrapporten, beskyttelse og å fjernes fra familien.
- Å ta offerets personopplysninger, å fotografere henne og ta fingeravtrykk (med hennes uttrykkelige samtykke).
- Å forlange at offeret tar godt vare på sine personlige dokumenter for å unngå å bli tvunget til å forlate landet av familiemedlemmer (å sjekke om offeret har dobbelt statsborgerskap, det vil si om hun har mer enn ett pass).
- Å utarbeide en handlingsplan for nødstilfeller.
- Å tilby offeret å endre sin identitet for hennes egen sikkerhet.

HVA POLITIET IKKE BØR GJØRE:

- **Ikke** sende offeret for æresrelatert vold bort med beskjed om at denne typen vold ikke er en politisak, fordi det er det.
- **Ikke** koordinere, opprette tvistesak eller megle i familiekonflikter knyttet til ære og tvangsekteskap.
- **Ikke** gi informasjon om saken til familiemedlemmer, venner og/eller til gruppen.

MATERIALE FOR SOSIALARBEIDEREN

OFFERET: KJENNETEGN OG ATFERD

Offer	Overlever	Vinner
Hun synes ikke hun fortjener at gode ting skjer henne	Hun sliter med å finne grunn for og muligheter til å komme seg på beina igjen	Hun er takknemlig for alt som skjer i livet hennes
Hun har lav selvtillit/skamfølelse/hun er uverdig i sine egne øyne	Hun aksepterer seg selv som en skadet, men helbredet person	Hun aksepterer seg selv som et mirakel
Hun er svært årvåken	Hun bruker ekstern støtte for å helbredes	Hun er takknemlig for sitt nye liv
Hun er ensom	Hun søker hjelp	Hun samarbeider
Hun føler seg egoistisk	Hun fortjener å søke hjelp	Hun er stolt av å ha påbegynt et sunt liv
Hun føler seg forvirret og fastlåst	Hun lærer å sørge og å jobbe med traumene hun har opplevd	Hun sørger over det hun har mistet
Hun er overmannet av fortiden	Hun bruker riktige ord på ting	Hun lever i nåtiden
Hun føler håpløshet	Hun håper hun kan takle det	Hun tror på seg selv og på livet
Hun bruker omverden til å gjemme seg for seg selv	Hun er fortsatt påvirket av følelsesmessig smerte	Hun forstår at den følelsesmessige smerten vil forsvinne og at dette gir henne ny kunnskap

Hun skjuler sin historie	Hun er ikke redd for å fortelle sin historie, for å hjelpe andre	Hun er klar til å fortelle sin egen historie, men først må hun lage en plan for veien videre med legen sin
Hun tror at andre er bedre og sterkere	Hun kommer ut av sitt skjul for å lytte til andre og motta medfølelse fra dem	Hun lever med åpent sinn for seg selv og for andre
Hun blir ofte såret av utrygge kontakter med andre	Hun lærer å beskytte seg selv ved å dele med andre	Hun beskytter seg mot utrygge forhold
Hun setter sine egne behov sist	Hun etablerer sunne vaner	Hun setter seg selv først; hun forstår at dette er den eneste riktige måten, og at hun først da kan hjelpe andre

MATERIALE TIL UNGDOMSSKOLELÆREREN

A. ROLLESPILL

Åtte personer (gjærne frivillige) velges tilfeldig fra deltakerne i opplæringen og inndeles i par. Hvert par trekker en bestemt sak, som må presenteres for alle andre - publikummet. Tanken er at ved å fordele rollene seg imellom, kan de gjenskape historiene og handlingene til de beskrevne personene på en oppriktig måte.

CASE 1

En kvinne, et offer for fysisk mishandling, døv. Hun har synlige tegn i ansiktet på vold. Hun kan skrive, men hennes høyre hånd er brukket.

Hun dukker opp i resepsjonen hos politiet og ønsker å anmelde vold.

CASE 2

En kvinne av arabisk opprinnelse ber om internasjonal beskyttelse. Hun snakker ikke bulgarsk. På vei til Bulgaria ble hun seksuelt misbrukt av en ukjent mann. Hun blør.

Hun søker hjelp fra en medisinsk fagperson ved et offentlig mottakssenter for flyktninger.

CASE 3

En mann, en soldat - et offer for fysisk og psykisk vold fra sin kone som jevnlig misbruker alkohol.

Han spurte en kollega, som han var på oppdrag med i Afghanistan, og som har en kone som er sosialarbeider om råd.

CASE 4

En 10 år gammel elev er ofte borte fra skolen, og grunnen, ifølge moren, er helsen hans. I pausene mobber gutten klassekamerater og elever fra lavere trinn, ofte med å sparke eller dra i dem, eller han ydmyker dem med fornærmelser. I en samtale med læreren fortalte han at han trakasserer klassekameratene sine fordi de er late, svake og at menn skal oppføre seg slik. Hva bør lærerens respons være?

B. DISKUSJON AV EN SAK FRA VIRKELIGHETEN I KLASSEN

Faren til lille Cleopatra, som ble lagt ut for salg på Internett:

"Jenta ønsket å laste opp noen ski for å selge for BGN 200, men noe gikk galt med tastene, og sånn var det." Slik forklarte Dobri Paskalev, faren til 12 år gamle Cleopatra fra landsbyen Vetovo, Ruse, annonsen for salg av datteren, som slo ned som en bombe i sosiale medier. Mange mistenkte at barnets foreldre sto bak annonsen i Facebook-gruppen 'Razgrad - salg/kjøp', som ble ledsaget av et bilde av den mindreårige jenta av romer-opprinnelse. Annonsen på 100.000 euro ble publisert av en profil kalt "Daddy's Princess", og det var mange bilder av den tungt sminkede jenta som nylig hadde begynt å bruke mobiltelefon. Deretter ble informasjon om at Cleopatra postet bildet sitt på sosiale medier for moro skyld spredt, og foreldrene sa at de visste hva som skjedde hele tiden. Paskalev innrømmet imidlertid at mange romerforeldre hadde solgt sine døtre. «Men vi vil vente til hun blir ferdig med utdanningen», sa han til BNT, og la til at han ville at jenta skulle studere i Ruse for å bli sykepleier. Sosialhjelpstjenesten har allerede igangsatt tiltak for å arbeide med barnet. Familien er godt kjent fra før fordi de har en fire år gammel jente med nedsatt funksjonsevne. «Barnet vil bli henvist til en sosialtjeneste i kommunen, og det vil bli oppnevnt psykolog og en sosialarbeider som vil arbeide med henne», kommenterte lederen for Sosialhjelpsdirektoratet i Vetovo, Yanitsa Racheva. Cleopatra bor i en av slummene i Vetovo. Familiehuset

består av 2 rom. Hun går i femte klasse, men hun er ofte borte fra skolen. Nå er hun redd for å gå på skolen fordi hun er redd for at klassekameratene hennes vil komme til å gjøre narr av henne.

C. GJENNOMFØR EN UNDERSØKELSE ETTER Å HA PRESENTERT ÅRSAKER OG KONSEKVENSER AV TVANGSEKTESKAP FOR STUDENTENE

UNDERSØKELSE: TVANGSEKTESKAP

1. Er det forskjell på 'ARRANGERTE' og 'TVANGS'- ekteskap?
.....
2. Hvis JA, hva er forskjellen?
.....
3. Definer 'arrangert' ekteskap
.....
4. Definer 'tvangsekteskap'
.....
5. Hva er alderen vanligvis ved tvangsekteskap?
.....
6. Menn er ikke utsatt for tvangsekteskap
.....
7. I hvilke samfunn/land er tvangsekteskap typiske?
.....
8. TVANGS-ekteskap er en praksis som er knyttet til kulturen til en gruppe
.....
9. TVANGS-ekteskap er en religiøs praksis
.....
10. Er TVANGS-ekteskap lovlig i Bulgaria?
.....
11. Tvangsekteskap blir ikke inngått med personer som har en psykisk sykdom eller er funksjonshemmet
.....
12. Kan du nevne 3 faktorer som kan føre til TVANGS-ekteskap?

D. SURVEY: HVA VET VI OM 'ÆRESRELATERT VOLD'

Din mening:

1. Hva er 'æresrelatert vold'
2. Hva er 'æresdrap'?
3. Hvilken oppførsel kan føre til æresrelatert vold eller drap?
4. Hvilken atferd anses å være moralsk riktig og ikke, i samfunn der æresrelatert vold eksisterer?
5. Er æresdrap knyttet til religion?
6. Hva er de typiske "midler" for å gjenopprette ære, og som vanligvis brukes før det siste "midealet" – drap – tas i bruk?
7. Hvorfor kalles det "æresdrap" og ikke "skamdrap" for eksempel?
8. Hvilke kvinner angår det? Hva er normene og forventningene de må oppfylle?
9. Hvor i verden skjer denne volden?
10. Forekommer æresdrap i USA og Europa? Hvorfor?
11. På hvilken måte er æresrelatert vold forskjellig fra vold i hjemmet?
12. Hva er sammenhengen mellom æresrelatert vold og tvangsekteskap?
13. Hvor mange tilfeller av æresrelatert vold rapporteres årlig globalt?
14. Finnes æresrelatert vold og æresdrap bare i islamske samfunn?
15. Kan vold i hjemmet oppstå for å beskytte ære?
16. Er medgiftsrelatert vold det samme som æresrelatert vold?
17. Er bare jenter ofre for æresrelatert vold?
18. I hvilken alder kan en person bli offer for æresrelatert vold?
19. Hvilken løsning ser du på problemet?

E. DISKUSJON AV CASER

CASE 1: AYLA

Ayla er en 17 år gammel elev. Aylas lærer merker at hun ser deprimert ut etter et langt fravær fra klassen, og etter å ha kommet tilbake fra en tur i utlandet. Han legger også merke til at Aylas familie fremstår veldig kontrollerende. Ayla er alltid ledsaget av noen når hun ikke er på skolen, og læreren har hørt fra klassekameratene hennes at hun ikke har lov til å gå ut med venner uten at et familiemedlem er med.

- Når læreren spør Ayla om hun har det bra, sier hun at foreldrene har tatt henne med til slektninger i utlandet. Når de kom frem, fortalte foreldrene henne at hun bare fikk returnere til Bulgaria hvis hun går med på å gifte seg med sin fetter, som hun aldri har sett. Uten pass eller penger vil Ayla bli tvunget til å gifte seg med sin fetter i utlandet for å kunne returnere hjem. Aylas foreldre har også fortalt henne at når hun fyller 18, må hun signere migrasjons-dokumenter for fetteren sin, slik at han kan komme og bo med henne.
- Ayla forteller læreren at hun føler seg som en slave og aldri har ønsket å gifte seg med sin fetter; at hun føler seg fanget og redd for hva som kan skje hvis hun prøver å nekte. Ayla ber læreren om hjelp.

CASE 2: LUKAS

Lucas er en 17 år gammel gutt. Mens han går på ungdomsskolen, har Lucas innledet en hemmelig kjærlighetsaffære med en jente som ikke tilhører hans samfunnsgruppe.

- Når Lucas' foreldre fant ut om forholdet hans, ble de veldig sinte. De har fortalt ham at han har vanæret familien, og de har nektet ham å treffe den unge kvinnen igjen.
- Kort tid etter informerte Lucas' foreldre ham om at de har arrangert et ekteskap for ham, og at han må gifte seg med en annen ung kvinne ved navn Yoana, som de anser for å være mer passende for ham, ettersom hun tilhører hans samfunnsgruppe. Han har blitt fortalt at hvis han nekter å gifte seg med den unge kvinnen, valgt av hans foreldre, vil han bli utstøtt av familien.
- Selv om Lucas ikke er gammel nok til å gifte seg lovlig, sier foreldrene at alder ikke spiller noen rolle - fordi de vil arrangere et religiøst ekteskap innenfor sin samfunnsgruppe.
- Lucas vet ikke hva han skal gjøre. Selv om han ikke ønsker å gifte seg med kvinnen hans foreldre har valgt, ønsker han heller ikke å bringe skam over sin familie eller å miste dem. Lucas mener at han må respektere foreldrenes autoritet.

- Lucas bestemmer seg for ikke å be om hjelp fra venner eller samfunnsledere fordi han skammer seg over situasjonen. Han er også bekymret for at dersom han ber om hjelp, vil foreldrene hans finne det ut. I stedet kontakter han en lokal uavhengig organisasjon (NGO) anonymt for å søke råd.

CASE 3: KATYA

Rektor på en ungdomsskole har blitt informert om at en sjetteklassing har fortalt læreren sin at hennes klassevenninne Maria ikke kan delta i timene fordi hennes far 'ikke tillater henne å forlate huset' og også at 'han har slått henne mer enn én gang'. Ifølge eleven vil ikke Marias far at datteren skal gå på skolen fordi hun er 'for gammel til å gå på skolen' og 'hun har allerede lært alt hun trenger å vite'. Eleven har fortalt læreren sin: 'Jeg mottok en tekstmelding fra Maria for noen dager siden der det sto at 'hennes far fortalte at hun var gammel nok til å gifte seg' og at 'fetteren hennes ville komme hjem snart for å be om hennes hånd'.

RÅD TIL ADVOKATER/JURISTER

Ti trinn, ifølge Decalogue, en felles publikasjon fra Association of Women Lawyers og Milan Bar Association, som gjelder for alle former for vold, inkludert de som begås i "ærens navn":

1. **Å ta imot og lytte** - å skape et miljø der offeret kan fortelle sin historie fritt, uten å dømme ham/henne, og uten å moralisere. Hver historie har sine egne personlige kjennetegn, som det er nødvendig å ta hensyn til, å investere tid i å lytte - for å skape tillit og trygghet - og vente med å stille de nødvendige spørsmålene til slutten av historien.
2. **Identifisering av voldssykluser**- forklare for offeret at vold utvikler seg syklisk, og at den eskalerer.
3. **Skill mellom konflikt og vold** - ikke forveksle en konflikt som forutsetter jevnbyrdighet, med vold der den ene parten er underordnet; fysisk, mentalt eller økonomisk - og der parten noen ganger prøver å bruke aggresjon som et slags forsvar.
4. **Rett til informasjon** - gi offeret informasjon om sykehus, krisesentre, måter å rapportere/sende inn en klage på, rett til fri rettshjelp, oversettelse av dokumenter, beskyttelsestiltak og erstatning.
5. **Gi informasjon om grunnleggende forskrifter** - gi offeret informasjon om mulighetene for beskyttelse etter loven.
6. **Informasjon om fri rettshjelp og retten til voldsoffererstatning** - under the Legal Aid Act and the Assistance and Financial Compensation to Victims of Crime Act.

7. **Tjenester** - veiledning og bistand til offeret om bruk av tjenester levert av kommunale og statlige organer, samt ideelle institusjoner og organisasjoner.
8. **Verktøy for beskyttelse** – gi informasjon om umiddelbare tiltak og trygghetsutstyr under the Domestic Violence Protection Act, i tillegg til spesielle regler for avhør av vitner med spesielle behov, og mindreårige.
9. **Risikovurdering** - alle fagfolk som arbeider innenfor dette feltet må bruke metoder/verktøy/spørreskjemaer for risikovurdering.
10. **Offeret er utlending** - gi offeret informasjon og gi muligheter til å bruke alle metoder som er gitt etter loven for beskyttelse av offerets rettigheter/skaffe tilveie en tolk, fri rettshjelp, rett til asyl og internasjonal beskyttelse /.